

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Klotter 4-ever. En språkvetenskaplig analys av klotter på
Hisingen.

Pia Nilsson

SV1318, Klotter 4-ever. 30 hp
Ämne: svenska med språkvetenskaplig inriktning C
Termin: HT 2018
Handledare: Rudolf Rydstedt

Sammandrag

Syftet med uppsatsen är att dokumentera klotter på utvalda platser på Hisingen, undersöka vilka mönster som finns i materialet och att genom språkvetenskapliga analyser och jämförelser med andra klottersammanställningar avgöra vad dessa mönster kan säga om samhället år 2018.

Metoden för insamling av material är fotografering av klotter på specifika platser och analysmetod är kategorisering och uppdelning av det fotograferade materialet som därefter kopplas till teori.

Teorierna som använts i analysen är den sociolingvistiska teorin om prestige och dold prestige, de typografiska teorierna om konnotation och erfarenhetsbaserad metafor och den psykolingvistiska pragmatikteorin om språkets funktioner, Sprachtheorie.

Resultatet visar framförallt att klotter ofta är knutet till sändaren och dennes känslor, men även att samhället har förändrats de senaste 30 åren. Exempelvis vad som provocerar, vilket idag är rasism, invandring och droganvändning. TTP-graffiti behöver inte endast vara en protest mot samhället, utan kan även fungera som en uppvisning av färdigheter och visa på en vilja att vara delaktig i samhället. Materialet visar även att klotter kan användas som gruppmarkör, både i form av prestige och dold prestige.

Nyckelord: klotter, graffiti, sociolingvistik, typografi, Sprachtheorie

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Syfte.....	1
2. Bakgrund	2
2.1. Vad är klotter?.....	2
2.2. Klotter genom tiderna.....	5
3. Tidigare forskning	9
4. Metod och material	12
4.1. Metod för avgränsning och insamling av material.....	12
4.2. Metod för analys av material.....	15
5. Teori	16
5.1. Sociolingvistik.....	16
5.2. Språkets funktioner.....	17
5.3. Typografi.....	19
6. Resultat	20
6.1. Allmänt.....	21
6.2. Biskopsgården.....	26
6.3. Bräcke.....	28
6.4. Eriksberg.....	29
6.5. Knytpunkt Eketrägatan.....	30
6.6. Knytpunkt Backaplan.....	30
6.7. Knytpunkt Lindholmspiren.....	31
7. Diskussion	32
7.1. Slutsatser.....	32
7.1.1. Klotter både väcker och uttrycker känslor.....	33
7.1.2. Klotter som gruppmarkör.....	34
7.1.3. Klotter i Biskopsgården, Bräcke och Eriksberg.....	36
7.1.4. Klotter i olika tidsperspektiv.....	37
7.1.5. Klottraren.....	38
7.2. Sammanfattning.....	40
7.3. Avslutning.....	41

8.	Litteraturförteckning och referenser.....	44
9.	Bilagor.....	47
9.1.	Bilaga 1. Bildnummer 4577, 4675, 4479 och 4461.....	48
9.2.	Bilaga 2. Bildnummer 4245, 4243, 4256 och 4221.....	49
9.3.	Bilaga 3. Bildnummer 4422, 4425, 4331 och 4330.....	50
9.4.	Bilaga 4. Bildnummer 4696, 4173, 4302 och 4164.....	51

1. Inledning

Det fria ordet värnas högt i Sverige och i princip alla medborgare kan uttrycka sig fritt och har på så sätt makt att skapa opinion om de skulle vilja. Trots att allt numera kan uttryckas på internet och kan få stor spridning väljer ändå en del att uttrycka sig i skrift på allmän plats, att klottra.

Det är dock inte helt enkelt att svara på frågan om vad klotter egentligen är. Men mycket pekar på att det estetiska värdet är avgörande. Det fula, det som troligtvis kommer att saneras är vad denna uppsats kommer att handla om.

Klotter har existerat i alla tider och många har troligtvis minnen av klotter från sin egen tonårsperiod, den period i livet då majoriteten av allt klotter utförs (Nordmarker 2016:9). Självt minns jag framförallt klotter på busshållplatser under 90-talet som exempelvis *I LOVE BSB¹*, *person X är en hora*, *BS² kille ring X telefonnummer*, *person X är snygg* eller diverse kortfattade ramsor i stil med *sug och svälj trevlig helg* och inte minst den klassiska tagen *The Real Bronx*. Den här uppsatsen kommer att undersöka hur klottret på delar av Hisingen ser ut idag.

Eftersom klotter speglar vår samtid undersöker uppsatsen även vad klottret kan berätta för oss om vår samtid. Detta görs genom språkvetenskapliga analyser och jämförelser med andra klottersammanställningar.

1.1. Syfte

Uppsatsens syfte är att kartlägga klotter på valda delar av Hisingen som en tidsdokumentation och att genom språkvetenskapliga aspekter och jämförelser med andra klottersammanställningar undersöka vad skrifter i det allmänna rummet berättar om vår samtid år 2018.

Forskningsfrågorna som uppsatsen ska kunna besvara är således:

¹ Backstreet Boys

² Bisexuell

- Vilka mönster kan urskiljas i klottret på Hisingen?
- Vad kan dessa mönster säga om samhället 2018?

2. Bakgrund

Här presenteras bakgrundsfakta som gör uppsatsens resultat och diskussion mer begriplig. I avsnitt 2.1. diskuteras begreppet *klotter* och förklaringar till klotterrelaterade begrepp ges. Därefter redovisas klotterhistorik i avsnitt 2.2.

2.1. Vad är klotter?

Detta avsnitt försöker ringa in begreppet klotter. Det ger även förklaringar till en del klotterrelaterade begrepp som kommer från graffitikulturen.

Att identifiera klotter kan vara lättare om man först utesluter sådant som inte är klotter. Klotter är exempelvis inte skyltar som arrangerats av stat, kommun eller myndighet. Det är inte heller skyltar eller annonser som arrangerats av privata företag eller privatpersoner som betalat för att utnyttja det allmänna utrymmet. Klotter är alltså något som trotsar maktvillkoren för det offentliga rummet.

När materialet till uppsatsen samlades in fotograferades alla skrivna tecken, som inte passade in i ovan nämnda beskrivning, i den offentliga miljö som på förhand bestämts. Men om allt detta definieras som klotter är svårt att svara på.

Enligt SAOL (2018) är *klottra* att skriva eller rita slarvigt på en vägg eller dylikt. Här beskrivs således skrivsättet som en avgörande faktor för klotterklassificering.

I Nationalencyklopedin ger inte *klotter* någon sökträff. Klotter nämns däremot som ett svenskt ord för graffiti, vid sökträff på ordet *graffiti*. Sådär säger Nationalencyklopedin om graffiti:

graffi'ti (italienska, pluralis av *graffito* 'ristning', ytterst av grekiska *gra'phō* 'skriva') kan utgöras av text, bild eller bådadera, ristat, skrivet eller målat, oftast olovligen på offentliga platser eller annans egendom för att dekorera eller för att uttrycka åsikter och känslor. (Nationalencyklopedin 2018)

Här är lagöverträdelse och brist på respekt för annans ägande avgörande faktorer för vad som kan klassas som klotter. I den här uppsatsen används benämningen *klotter* för alla typer av skrift på allmän plats, medan begreppet *graffiti* används som en underkategori och åsyftar paraplybegreppet *TTP-graffiti* (se förklaring om TTP-graffiti nedan i avsnittet).

I Göteborgs stads klotterpolicy (Göteborgs Stad 2007:3) kan man läsa följande: ”Sanering av och reparation efter klotter och annan skadegörelse skall ske så snart det är möjligt. Det är viktigt med tidig upptäckt, varför kontinuerlig inspektion är särskilt betydelsefull.”

Att det är viktigt med tidig upptäckt skulle möjligen kunna härledas till teorin ”Broken Windows” som Kimvall (2012:25–30) tar upp som en del i de politiska åtgärdsstrategierna mot klotter (se avsnitt 2.2.). Men en del material i denna uppsats har inte sanerats på länge, exempelvis kärlekshänglås, text med funktionen arbetsredskap och även en del TTP-graffiti. Därför räcker inte de två ovan nämnda faktorerna för att fånga begreppet *klotter*.

Vad som klassas som klotter kan helt enkelt bero på vem som skriver, var det skrivs och hur det skrivna bedöms av andra. I det här fallet är *andra* de som anmäler klotter för sanering eller de som beslutar om sanering. Det estetiska värdet nämner även Nordmarker (2016:46) som en faktor i hur klotter kan definieras. Klotter skulle med andra ord kunna definieras på följande sätt: skrift på allmän plats, som av majoriteten anses fult och saknar socialt accepterat syfte.

I ett mejlsvar beskriver klottersamordningsansvarige i Göteborgs stad³ saneringsstrategierna. Här följer en sammanfattning av dessa: Göteborgs stad har ett antal platser som utsetts till tillsynsobjekt där kontinuerlig tillsyn sker. Intervallerna för tillsyn varierar beroende på plats. Det kan variera från tre gånger per vecka till en gång per kvartal. Det som inte omfattas av kontinuerlig tillsyn måste avropas för sanering. Det betyder helt enkelt att klottret saneras när någon gör en anmälan. Då betalar man enbart för enstaka saneringar och har således ingen månadsvis betalningspost som går till klottersanering.

³ Gustafsson, Mattias; byggladare ÅF, infrastructure. Göteborg 2018. Mejlsvar 2 nov.

Eftersom Göteborgs stad består av många olika förvaltningar kan det hända att klotterpolicyn hanteras olika och den kan därför bli svår att efterleva. Påpekas bör även att Göteborgs stad inte ansvarar för sanering av privatägda platser, vilket först måste utredas innan sanering sker vid en anmälan.

Hisingen har ca 300 tillsynsobjekt med ca 3500 kontroller per år jämfört med avrop som görs ca 350 per år. Stadens ekonomi blir således även en faktor som avgör vad som saneras.

För att kunna beskriva uppsatsens resultat används termer och begrepp från graffitikulturen. Här följer förklaringar till dessa begrepp.

Inom graffitikulturen används begreppet *TTP-graffiti*, ett paraplybegrepp som omfattar de olika graffitivarianterna tag, throw-up och piece (Jonsson 2016:2).

En *tag*, som visas i figur 1, är helt enkelt en namnteckning (Almqvist, Barenthin Lindblad, Nyström, Sjöstrand 2013:13). Namnteckningen är kodifierad, skrivs ofta i en färg (Jonsson 2016:3) och utgör ofta förkortningar för gängnamn till exempel "Vandals In Motion VIM" eller "Inner City Bombers ICB" (Sännås 1996:17–18). Däremot fick "Circle" som är en känd graffitiutövare inspiration till sitt namn då han en dag passerade Cirkel-kaffes fabrik med pendeln (Sännås 1996:17).

Figur 1. En typisk tag.

Bombing, som tagen ICB syftar på, innebär att man skriver sin tag ett antal gånger (Jacobson 2000:106). I uppsatsens material förekommer vissa tags på ett flertal ställen i anslutning till varandra, vilket innebär att fenomenet bombing skulle vara koncentrerat till en mindre plats/yta. Att skriva sin tag en gång på Backaplan och en gång i Brunnsparken skulle i så fall inte räknas som bombing.

En *throw-up*, som visas i figur 2, beskrivs av Punta i podcasten ”Andra sidan spåret” (2017) som något uppkastat eller uppspytt. Enkla namnteckningar vars syfte är att ta plats och fylla en relativt stor yta på kort tid, vilket gör detaljer mindre viktiga (Andra sidan spåret 2017). Den görs ofta i stor, rund och bubblig stil (Almqvist m.fl. 2013).

Figur 2. *Throw-up*.

En målning eller *piece* visas i figur 3 och är kortform för ordet *masterpiece*, en något mer avancerad skapelse där bokstäverna vävs ihop till en

Figur 3. *Piece*.

större bild (Jonsson 2016:3). Det viktigaste i piecen är enligt Swet, som är en känd dansk graffitiutövare, namnet på den som gjort piecen (Almqvist m.fl. 2013:21). Han menar även att en *piece* ska skrika: SE MIG! (ibid.). För att få piecen att skrika används flera olika tekniker, exempelvis 3D-effekter, bakgrunder och mönster, konturer, färgkontraster och mjuka färgövergångar (Almqvist m.fl. 2013:21–25).

En välgjord *piece* ger med dessa tekniker konstassociationer och skulle därför troligen klassas som klotter i mindre utsträckning än en hastigt gjord tag, vilket pekar på att skrivsätt och prestation faktiskt spelar roll för vad som klassas som klotter.

2.2. Klotter genom tiderna

Klotter är en gammal tradition. Så gammal att det enligt Dagrin (1980:8) finns forskare som menar att skriften utvecklats därur. Dagrin (1980:8) menar även att vissa klotterkategorier, till exempel namn- och kärleksristningar, inte har förändrats alls fram till våra dagar.

Eftersom klotter ses och har setts som något fult och obetydligt är sammanställningar av klotter genom tiderna begränsade till antalet. I detta avsnitt redovisas en del av det som finns, och som är relevant för uppsatsens syfte.

Livet och samhället i romarriket beskrivs i boken ”Väggarnas vittnesbörd” (Ingemark 2018). Klotter från hela riket bland annat Pompeji bidrar till förståelse för hur människorna tänkte, rådande normer och maktordning. Ingemark (2018:53) konstaterar att en hel del klotter från Pompeji avslöjar litterär bildning genom referenser och citat från olika på den tiden, och än idag, kända litterära verk. Med ett såhär långt tidsperspektiv blir klotter något fint, historiskt och värdefullt.

Ur samma perspektiv ses ofta runskrift som förflyttar oss lite närmare vår egen tid. Ofta förknippas runor med gravmonument, storhet och värdighet, men boken ”Runristningar” (Stålbom 1994) ger en bredare bild med exempel från fler genrer än monumentalinskrifter. Exempelvis ristningen *futh*, kvinnligt könsorgan, som hittats på ett tennbleck i Söderköping. Detta var inget undantag, utan en vanligt förekommande ristning på den här tiden (Stålbom 1994:39).

År 1731 kom boken ”The Merry Thought and the Glass Window and the Bog House Miscellany” av Hurlothrumbo (Hurlothrumbo & Novak 2007; Hurlothrumbo & Guffey 2007). Detta är den första kända publicerade verket som sammanställde och handlade om klotter. Boken skildrar genom klottret hur människor i England levde på 1700-talet. Den var på sin tid kontroversiell: att publicera texter som gick emot konventionen, var i sig att gå emot konventionen (Hurlothrumbo & Novak 2007:42). Här följer ett exempel:

Good Lord! who could think,
That such fine Folks should stink?
(Hurlothrumbo & Novak 2007: iv)

Även i Sverige var klotter kontroversiellt skrivstoff. Så kontroversiellt att boken ”Kakamoja”, som gavs ut i 30 exemplar i Uppsala 1872, publicerades anonymt på hemlig tryckort: ”RUMPENHEIM HOS PETER PUFFENDORF tryckt i år” (Dagrin 1983: försättsblad). För att förstå hur känsligt detta ämne var kan en jämförelse göras med dagens publikationer i ämnet, som blivit något av en egen genre. En sökning på nätbokhandeln *Bokus* ger inte mindre än 16 träffar på *Dassboken*, som främst riktar sig till herrar (Bokus 2018). Enligt Dagrin (1983:88) är upphovsmannen fortfarande inte helt klarlagd, men Per Hanselli och Christopher Eichhorn är de som brukar

förknippas med utgivningen. Boken innehåller en hel del dasshumor och satir. Ur den aspekten är den kanske mer avsedd som chockerande underhållning än samhällsskildring. Här följer ett exempel på dasshumor och ett exempel på satir:

Plumparne

Der satt en käring i helvete och flämta
 I hennes r- satt en skrivvare och pränta,
 Härut hon sad', du skrivvarelus,
 Min r- är intet hemtehus
 För plumpar. (Dagrin 1983:27)

Till en afvisad friare,

som begärde ett passkill öfver sin gynnade rival.
 När grefve Lantinghusen
 På fröken Fersen tager m -,
 Då får du, min stackars Löwen,
 Stå bakom och ta i r -. (Tillskrifves Bellman.) (Dagrin 1983:24)

Även om klottret i ”Kakamoja” och ”The Merry Thought and the Glass Window and the Bog House Miscellany” har ett mindre rumsrent innehåll, så håller det ändå en litterär stil.

I modern tid börjar synen på klotter och graffiti att förändras. Dagrin (1980) dokumenterar klotter i Stockholm från 1975 till 1979 i boken ”Världen är skit! Leve graffiti!”. Han jämför det dokumenterade klottret med äldre klotter, vilket även denna uppsats kommer att göra.

Även Sännås (1996) dokumenterar såväl graffiti som dess kultur i boken ”Graffiti. Ett gäng Hip Hopare och deras konst”. Här benämns klottret alltså som konst, men skildringen av kulturen är negativ och ger graffitiutövarna en offerroll. Ayo medverkar som 17-åring i boken och beskriver Hip Hop-kulturen som en revansch för de förtryckta i samhället (Sännås 1996:29). År 2015 beskrivs Ayo istället som en legend i tidningen Kingsize (Kingsize 2015). Det Ayo säger som 17-åring är intressant, eftersom det ger två alternativa synsätt på graffitikulturen. Antingen ser man med utifrånperspektiv, som Sännås (1996), klottrarna som just förtryckta

stackare och graffitin som en del av problemet. Eller så ser man med inifrånperspektiv, som Ayo, graffitikulturen som en del av en lösning som lyfter ungdomarna.

År 2000 kom ytterligare en bok som beskriver klottrarna och dokumenterar deras verk i flera svenska städer: "Dom kallar oss klottrare – svensk graffiti!" (Jacobson 2000). Boken skildrar, till större del än Sännås (1996), klottrarnas syn på graffiti. Bilden som ges av klottrarnas tillvaro och klotter som fenomen är snarare komplex än negativ.

Klottret i "Graffiti. Ett gäng Hip Hopare och deras konst" och "Dom kallar oss klottrare – svensk graffiti!" är mer rumsrent än i exempelvis "Kakamoja" även om det ibland innehåller samhällskritik. Det har heller inte samma litterära stil, utan har istället ett mer visuellt fokus. Några exempel på det är en målning som säger "I'll Fuck Picasso" (Sännås 1996:87) och ett citat från en graffitimålare som säger "Jag står på stationen, allt är grått. Då kommer ett graffititåg som en blombukett från Sydamerika" (Sännås 1996:89).

Mia Gröndahl tar en samhällsskildrande aspekt med sin graffitidokumentation i boken "Gaza graffiti. Budskap om kärlek och politik" (Gröndahl 2009). Boken beskriver livet och de samtida invånarna i Gaza genom klotter som delats in i olika kategorier, precis som gjorts med materialet i denna uppsats.

Boken "Noll tolerans. Kampen mot graffiti" (Kimvall 2012) är en helt annan typ av klotterskildring. Den är ett debattinlägg i den politiska kampen mot graffiti. Nu har Kimvall och andra ur den äldre generationen klottrare blivit vuxna och kan ge sig in i den politiska debatten på ett seriöst sätt (Kimvall 2012:3). Bokens titel refererar till den metod som svenska myndigheter inspirerats av då de införde totalförbud mot klotter i mitten av 90-talet (Kimvall 2012:70). *Zero tolerance* som är en polisiär metod bygger på hypotesen "Broken Windows" från 1982 (Kimvall 2012: 25). Hypotesen säger att där krossade fönster och exempelvis klotter inte åtgärdas kommer människor sluta bry sig om ordning och kriminaliteten breda ut sig (ibid.). "Broken Windows" knyter enligt Kimvall (2012:25) an till konservativ idétradition och han liknar hypotesen vid talesättet "det börjar med en knappnål och slutar med en silverskål". Kimvall (2012) menar att de strikta reglerna för graffitiförbud i Stockholm har gått över styr och att det med tiden blivit en principsak. Vidare pekar han istället på förbudet som ett hot mot det demokratiska samhället och att det bryter mot

rättssäkerhet och yttrandefrihet. Genom maktperspektivet konstaterar Kimvall (2012:101) att det är själva utövandet som provocerar snarare än klottrets innehåll då äganderätten hotas när någon olovligen klottrar på annans egendom.

Året därpå publiceras en bok som trots allt signalerar att klotter inte längre är lika kontroversiellt. ”Graffiti Cookbook. Den kompletta gör-det-självguiden till graffiti” (Almqvist, Barenthin Lindblad, Nyström, Sjöstrand 2013). Boken beskriver olika graffitistilar och går pedagogiskt igenom, steg för steg, hur man själv gör målningar och text. Flera kända graffitimålare berättar i de olika avsnitten om allt från tags, färg, material och säkerhetsutrustning, till hur du enkelt bygger en egen graffitivägg hemma av plastfilm. I försättsbladet påpekas även att det kan vara olagligt att skapa konst på andras egendom i vissa länder och att man alltid ska försäkra sig om att ha tillstånd (Almqvist m.fl. 2013).

Idag finns även en podcast som heter ”Andra sidan spåret” där graffare eller writers, som graffitiutövare kallar varandra och sig själva, intervjuas och pratar om graffiti. I avsnitt *Punta* från september 2017 diskuteras Göteborg som graffitistad både på 90-talet och idag. Avsnittet tar även upp internets betydelse för spridning av tags, throw-ups och pieces internationellt. Punta som intervjuas och är medlem i HSF crew, menar att de flesta som är graffare kommer från medelklassen och att många reser runt till olika städer och målar där. Stort fokus ligger på graffiti som en social aktivitet med ett stort nätverk som förenar människor från olika yrkes- och åldersgrupper. Punta nämner exempelvis universitetslärare, egenföretagare och aktiva konstnärer. I avsnittet nämns även ett aktivt finskt graffiti-crew som har en åldersgräns på lägst 65 år och utövar laglig graffiti (Andra sidan spåret 2017).

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt redovisas tidigare forskning om klotter. Den forskning som tas upp här har olika inriktning och tar sig an klotter med olika aspekter i fokus.

Anki Nordmarkers avhandling ”Graffiti – For Joy and Confirmation. Motivational aspects, triggering and inhibiting factors, and emotional satisfactions in graffiti: The

creative-interactive dimension of vandalism” (Nordmarker 2016) handlar om den psykologiska aspekten av klotter.

Nordmarker (2016:5–6) menar att det finns en pågående diskussion kring termerna *klotter* och *graffiti* dess användning, men att *klotter* ofta används om något som anses fult och *graffiti* om något som anses fint. Klotter används även om den olagliga aktiviteten och graffiti om den lagliga. På samma sätt tolkar jag Nordmarkers användande av begreppen. Klotter blir i detta avseende ett relativt begrepp.

Olika typer av vandalism motiveras av olika faktorer (Nordmarker 2016:2–5). Graffiti och klotter, som enligt Nordmarker (2016:5–7) är en typ av vandalism, motiveras i högre grad av positiva faktorer än negativa, till skillnad från annan skadegörelse. Men precis som med vandalism finns det enligt Nordmarker (2016:35) även två sidor av klottrandet som möjligen skulle kunna skilja graffiti och klotter åt: ett graffiti-mood, vilket förknippas med kontroll och lycka samt ett vandalism-mood som förknippas med aggressivitet och impulsivitet.

Avhandlingen undersöker även könsskillnader på olika punkter och Nordmarker (2016:38) menar att ett flertal undersökningar pekar på att 80 – 95% av de som klottrar är män.

Sociala aspekter på klotter har undersökts i avhandlingen ”Graffitins spänningsfält. En studie av graffitikultur och interventioner på en lokal arena” (Jonsson 2016) som handlar om attityder, vilket är en stor del av graffitikulturen. Studien som undersöker graffiti i Jönköping under en tio-årsperiod tar fasta på att de olika attityderna till graffiti påverkar vilka åtgärder som vidtas för att motverka den. Det är alltså relationen mellan utövares produktionsstrategier och externa aktörers kontrollinsatser som avhandlingen fokuserar på (Jonsson 2016:1).

Dessa aspekter ligger troligtvis till grund för rapporten ”Fri konstnärlig plattform eller sanktionerad brottskultur? Utvärdering av öppna graffitiväggar som möjlig brottsprevention” som författaren till den i avsnitt 2.2. nämnda boken ”Noll tolerans” (Kimvall 2012) medverkat i (Urban utveckling 2016).

Rapporten pekar på att lagliga graffitiväggar kan fungera som brottsprevention, men även att klottret ökat något i områden kring de lagliga väggarna (Urban utveckling 2016:3–4). Eftersom graffitin växt fram som ett uppror mot

etablissemangent nöjer sig förstås inte alla utövare med myndigheternas sanktioner (Urban utveckling 2016:5, 2016:36, 2016:43).

Det viktigaste resultatet i rapporten är dock att synen på lagliga väggars funktion skiljer sig åt beroende på om du är utövare eller inte (Urban utveckling 2016:62). De som inte är utövare anser att väggens främsta funktion är demokratisk, medan utövarna anser konstnärligt/kulturellt utvecklande som den främsta funktionen (ibid.). På andra plats för de som inte är utövare kommer funktionen att minska olaglig graffiti, medan utövarnas andraplats är den demokratiska funktionen (ibid.). Värt att notera är även att utövare ser lagliga väggar som en plats för social interaktion i större utsträckning än vad icke-utövare gör (ibid.). Att synen på de lagliga väggarnas funktion skiljer sig åt beroende på om du är utövare eller inte säger en del om hur viktigt det är för myndigheterna att ta med utövarnas perspektiv i arbetet med brottsprevention.

En fjärde aspekt på klotter är uppsatsen ”The Real Bronx. Klotter som samhällsspegel” (Larsson & Stahre 1985). Uppsatsen undersöker huruvida klotteret i Lundby på Hisingen reflekterar samhällsvärderingar eller om uttrycket sker omvänt och jämför således två olika teorier (Larsson & Stahre 1985). Larsson och Stahre (1985:8) menar att dessa teorier går att kombinera trots dess motstridighet och att man bör skilja på klotter som berör tabubelagda ämnen och klotter som inte gör det. Klotter kan enligt Larsson & Stahre (1985:28) vara ett uttryck som visar tabubelagda ämnen och att normbrotten ger uttryck för den spänning som finns emellan normen och normbrottet. Jämfört med de kategorier av klotter som finns idag på Hisingen är det några skillnader mot 1985 då Larsson & Stahre gjorde sin undersökning. Några kategorier som förekommer hos Larsson & Stahre (1985:1), men inte överhuvudtaget i denna uppsatsens material är: sex, homosex, analsnusk, eller dasshumor som jag har valt att benämna kategorin, Bronx, musik, idrott och religion. Det ska dock nämnas att materialet inte samlats in med samma kriterier som Larsson & Stahre (1985). De har exempelvis även undersökt toaletter, vilket inte denna uppsats gjort. Eftersom Larssons och Stahres (1985:10) material har samlats in på Hisingen i närheten av insamlingsplatserna för denna uppsatsens material blir det extra intressant att jämföra resultaten på en del punkter.

Någon tidigare forskning om klotter med språkvetenskaplig inriktning på svenska har inte hittats, men en hel del lingvistisk forskning om klotter har gjorts i andra delar av världen. Exempelvis den sociolingvistiska undersökningen om graffiti i Zimbabwe ”A sociolinguistic analysis of graffiti written in shona and english found in selected urban areas of Zimbabwe” (Mangeya 2014), som understryker att även om graffiti är en universell social praktik, skiljer sig uttrycken väsentligt åt i olika delar av världen och är långt ifrån universella (Mangeya 2014: ii). Något som skiljer olika platser åt är enligt Mangeya (ibid.) protestgraffiti, vilket i Zimbabwe främst handlar om protester mot aktioner utförda av Zimbabwes elektricitetsleverantör och politik.

Om en annan intressant språkvetenskaplig aspekt på klotter skriver Jones (2016) i avsnittet ”Tweets as graffiti” i boken ”English in Computer-Mediated Communication. Variation, Representation, and Change”. På sin blogg berättar Jones (2016) om avsnittet, där han jämför graffiti från Pompeji med inlägg på olika sociala medier. Läsaren ombeds gissa om texten är graffiti från Pompeji eller ett inlägg från sociala medier, exempelvis: ”Instagram or Pompeian Graffiti? '[April 19th] I made bread!' ” och ”Twitter or Pompeian Graffiti? 'If you stick your dick in fire, you're gonna get burned.' ”. Jones (2016) avslöjar därefter att båda texterna är från Pompeji och att de hittats i ett toalettutrymme.

4. Metod och material

Avsnittet redovisar metod både för insamling av materialet, som är fotografering av klotter i det allmänna utrymmet, och bearbetning av materialet i uppsatsen, som innebär kategorisering utifrån olika teman som kopplas till olika teorier. Metodvalet diskuteras även i respektive del.

4.1. Metod för avgränsning och insamling av material

Tanken med uppsatsen var att materialet skulle ge svar på vilken metod och teori som skulle passa bäst. Således är metoden induktiv, vilket enligt Boyd & Ericsson

(2015:19) innebär just detta, att man börjar med materialet och därefter formar hypoteser istället för tvärtom.

När materialinsamlingen började hamnade val av geografiska platser i fokus. Platserna valdes ut med två huvudkriterier. Det ena är socioekonomisk status. För att få både bredd och jämförelsepunkter valdes platser med olika socioekonomiska förutsättningar ut. Det andra kriteriet är allmän tillgång till platsen. Möjligheten att alla människor skulle kunna vara såväl klottrare som observatör är viktig för att kunna hitta generella mönster i materialet. Men det finns ytterligare en anledning till att just dessa platser valts ut. De angränsar till varandra och utgör därmed ett kontinuum.

På dessa utvalda platser fotograferades alla skrifter som hittades i det offentliga utrymmet. Att utelämna vissa skrifter hade inneburit ett urval i detta skede, vilket måste undvikas då inga hypoteser ännu formulerats. Inte heller har de utvalda platserna frångåtts eftersom det skulle kunna påverka resultatet. Här ska dock nämnas att ytterligare upptäckter av klotter gjorts i efterhand i närheten av de bestämda platserna, som inte tagits med i materialet. Dessa platser ligger något mer undanskymt och inte i direkt anslutning till något gångstråk.

Med hänsyn till kriteriet om att alla skulle kunna vara såväl klottrare som observatörer har enbart skrifter som förekommer utomhus samlats in. Inga skolor eller toaletter där förväntningar på klotter finns har alltså undersökts, eftersom inte alla tillåts att vistas i dessa utrymmen. Inte heller typiska graffitiplatser som spårvagnstunnlar har undersökts då det är mer svåråtkomliga platser, som inte är tillgängliga för alla.

Eftersom sociolingvistik på ett eller annat sätt involverar människor vid materialinsamling bör etiska aspekter beaktas (Boyd & Ericsson 2015:21–22). Men eftersom materialet i denna uppsats är skapat på allmän plats, till allmän beskådan, anser jag inte att särskilda åtgärder i etikfrågan behöver vidtas och etikfrågan påverkar varken val av metod eller metoden i sig.

De geografiska platser som valts ut är Biskopsgården, Bräcke och Eriksberg. Dessa tre platser har olika karaktär och skiljer sig åt vad gäller utbud och priser på bostäder, vilket är en indikation på områdets socioekonomiska status. Även tre knytpunkter har valts ut för att få ytterligare jämförelsepunkter som sträcker sig åt ett annat håll än de

geografiska platserna. De utvalda knytpunkterna är Eketrägatan, Backaplan och Lindholmspiren.

Biskopsgården började bebyggas på 50-talet som en förort till Göteborg med stor andel hyresrätter, som idag har relativt låga hyreskostnader (Wikipedia 2018a).

Bräcke bildades på 30-talet och var då ett område där mindre bemedlade kunde köpa ett tomt och själva uppföra sina hus som kom i form av en byggsats (Wikipedia 2015). Än idag är de små husen relativt billiga att köpa, både på grund av läget, men även på grund av storleken.

Eriksberg är ett nyare bostadsområde som började utformas på mitten av 90-talet där den tidigare varvsindustrin huserat (Wikipedia 2018b). Mer än hälften av bostäderna, som består av såväl hyresrätter som bostadsrätter, byggdes mellan åren 2001 – 2010 vilket gör att dessa har ett högre pris än exempelvis lägenheterna i Biskopsgården (ibid.).

Även knytpunkterna är utvalda med samma kriterier. De är förstas tillgängliga för alla och är kopplade till de olika områdena. Nämnas ska även att färjan som går från Lindholmspiren till Stenpiren är gratis att åka med, till skillnad från spårvagnslinjen.

I varje geografiskt område har likvärdiga platser i möjligaste mån valts ut. Exempelvis har lekplatser, gångstråk, torg och busshållplatser undersökts i varje geografiskt område. Både centrala platser och platser som ligger något mer avsides. Fotografierna är uppdelade efter geografiskt område och typ av plats i området där de är tagna.

Två veckor efter fotograferingstillfället gjordes ett återbesök på samtliga platser för att undersöka om någonting sanerats. Att göra återbesöket efter två veckor beslutades med Göteborgs Stads klotterpolicy i åtanke som säger att sanering ska ske snarast möjligt (Göteborgs Stad 2007:3).

Eventuell kritik mot metoden skulle kunna beröra urvalet av platser för fotografering och även valet att inte fotografera vid återbesöket. Man kan alltid välja ett större område, men min bedömning var att omfånget skulle överstiga måttet för en kandidatuppsats om ytterligare material samlats in.

Även valet av knytpunkten *Lindholmspiren* skulle kunna ifrågasättas. Lindholmen har ju även en knytpunkt för bussar, med tillhörande Pressbyrå precis som de andra knytpunkterna. Anledningen till att valet ändå föll på färjehållplatsen *Lindholmspiren*

var helt enkelt variation. Lindholmspiren är den mest trafikerade av alla färjehållplatser eftersom den trafikeras av en gratislinje som går över älven till Stenpiren och det är intressant att undersöka om det förekommer skillnader mellan de olika knytpunkterna.

4.2. Metod för analys av material

Det insamlade materialet delades upp efter geografisk plats och därefter mer specifik plats och typ av plats för att lätt kunna se var fotografierna togs och för att lättare kunna jämföra dem med varandra.

Därefter undersöktes materialet för varje geografisk plats, inskrifterna räknades och delades in i kategorier, se avsnitt 6. Kategorival utgår från Larsson & Stahre (1985:9–10) med justeringar efter materialets karaktär. Även Dagrin (1980) använder denna typ av kategorier. Syftet, materialet och jämförelsemöjligheter har i första hand styrt val av kategorier. Kategorierna hade även kunnat bygga på någon av teorierna som används i uppsatsen. Detta valdes dock bort för att undvika uteslutning av någon teori, för att snarare undersöka hur teorierna kunde kombineras i materialet.

När materialet delades upp i mindre delar blev det möjligt att arbeta systematiskt och upptäcka mönster. Dessa mönster analyserades därefter med hjälp av de olika teorierna och jämfördes med äldre klottersammanställningar.

Eventuell kritik mot den här metoden är förstås att urvalet är relativt litet och jämförs med relativt små urval på helt andra geografiska platser än de som undersökts i uppsatsen. Men positivt är att Larsson & Stahre (1985:10) undersöker klotter i Brämaregården, Lundbyvassen, Lindholmen, Rambergsstaden, Kvillebäcken och Kyrkbyn, vilket ligger väldigt nära denna uppsatsens materialinsamlingsplatser.

Kanske skulle även valet att använda flera teorier kunna kritiserars. Alternativet hade varit att fokusera på en enda teori, men för att få en bredare bild valdes alltså flera teoretiska infallsvinklar. Att teorival inte är helt självklart vid undersökning av text i det offentliga rummet tar även Spolsky (2009:89; 2009:75) upp när han diskuterar utmaningarna för en utökad teori och en användbar metod för framtida forskning om lingvistiska landskap. Olika slags skyltar i det offentliga rummet utgör

ofta material i undersökningar om lingvistiska landskap, vilket ger liknande typer av utmaningar som denna uppsatsen mött (Spolsky 2009:65–72).

5. Teori

Avsnitt 5 innehåller de teorier som tillämpats vid analysen av det insamlade materialet. Avsnitt 5.1 tar upp den viktigaste teorin för uppsatsen, sociolingvistik. I avsnitt 5.2 förklaras teorin om språkets funktioner, Sprachtheorie. Slutligen handlar avsnitt 5.3 om typografi och teorierna konnotation och erfarenhetsbaserad metafor.

5.1. Sociolingvistik

Sociolingvistik är grundteorin för denna uppsats eftersom det handlar om att språk är kopplat till det omgivande samhället. En sociolingvist undersöker således relationen däremellan (Boyd & Ericsson 2015:11). Något som därför blir viktigt inom sociolingvistiken är grundantagandet om att språket påverkar samhället samtidigt som samhället påverkar språket (Boyd & Ericsson 2015:15).

Ett antagande inom sociolingvistiken som är av stor vikt i denna uppsats är att språklig variation inte sker slumpmässigt, utan faktiskt kan beskrivas systematiskt och att dessa systematiska variationer också har en innebörd (Boyd & Ericsson 2015:17).

När språkliga alternativ existerar innebär det även att de olika språkvarieteterna förknippas med olika domäner. Exempelvis kan skriften i en sms-konversation med en vän skilja sig åt mot en mejlkonversation med chefen eller skriften på inbjudningskort till ett barnkalas. En sociolingvist anser inte att någon språkvarietet är bättre än någon annan utan är intresserad av domänerna och vad de symboliserar för typ av språkvariant (ibid.).

De språkvarieteteter som förekommer i domäner med maktpositioner, används av personer med makt och förknippas med positiva attityder får ett prestigevärde (Boyd & Ericsson 2015:18). Ett exempel på en språkvarietet på makronivå som har prestige inom ett flertal områden bland annat teknik, är engelskan. Jämför exempelvis orden ”hightech” och ”högteknologisk” som båda finns med i SAOL.

De varieteter som snarare vänder sig bort från prestigevarieteten och förknippas med tuffhet, exempelvis utpräglad dialekt, signalerar istället andra värden och ges dold prestige (Norrby & Håkansson 2015:20).

Men vad som har prestige kan variera beroende på kontext och även förändras med tiden, vilket gör att det alltid är attityderna till en viss varietet som avgör prestigevärdet (ibid.). Exempelvis skulle engelska i vissa kulturella sammanhang kunna ha ett lägre prestigevärde än latin, franska eller italienska. Ett exempel på hur skriftspråk kan få olika prestigevärden kan exemplifieras med en jobbsökan och ett kärleksbrev. I en jobbsökan skulle skribenten troligtvis uppfattas som oseriös med ett handskrivet brev, medan handskrift i ett kärleksbrev kanske skulle uppfattas positivt. Handskriften ges alltså olika prestigevärde i olika kontexter. De språkliga val vi gör berättar således saker om oss själva, men även om kontexten vi befinner oss i och dess förhållande till samhället.

5.2. Språkets funktioner

Kontext är inte bara av betydelse för sociolingvistiska fenomen, utan även avgörande för pragmatiken det vill säga tolkningar av yttranden och för ett tecken eller ett yttrandes primära funktion. Enligt psykolingvisten Karl Bühlers teori (Sprachtheorie) har ett tecken eller ett yttrande alltid tre funktioner, varav ett av dem dominerar beroende på kontext (Cassirer 3002:133–135).

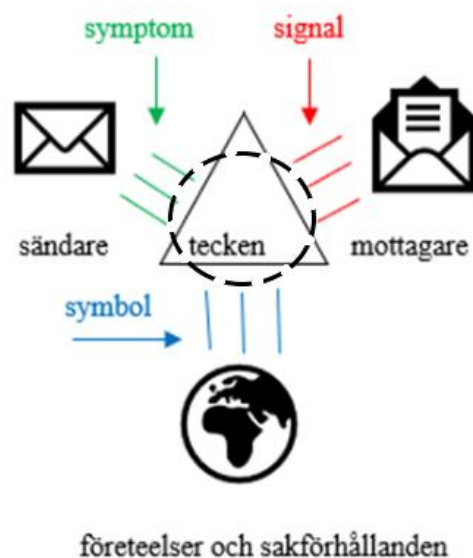
Symbolfunktionen (*Darstellung*) ger information om världen och refererar till specifika företeelser. Genom att undersöka symbolfunktionen kan man således få veta vad sändaren vill säga om världen (Bühler 1990:35). Ett exempel på text som har symbolfunktion är skylten med dess huvudsakliga budskap i figur 6 i avsnitt 7.3. Majoriteten av de övriga inskrifterna på samma skylt har symptomfunktion. Skyltar i det offentliga rummet skiljer sig generellt från klotter just i avseende på textens primära funktion. Skyltar har i första hand symbol- och signalfunktion (Spolsky 2009:69–70).

Symptomfunktionen (*Ausdruck*) är ett symptom hos sändaren och ger information om sändarens känslor. Att närmare undersöka symptomfunktionen kan alltså berätta vad sändaren vill säga om sig själv (Bühler 1990:35).

Signalfunktionen (*Appell*) fungerar som en uppmaning och avslöjar vad sändaren vill att mottagaren ska göra (ibid.), till exempel rösta eller inte rösta på ett visst parti.

Karl Bühler beskriver yttrandet eller tecknet som en triangel där varje sida motsvarar en betydelseaspekt med modellen Organon (Bühler 1990:34–35; Cassirer 2003:133). Han påpekar dock att hela betydelsen av yttrandet eller tecknet inte uppfattas och att mottagaren även uppfattar saker som inte har sagts eller skrivits med hjälp av egna referenser. Detta symboliseras av en prickad cirkel i modellfiguren som visas i figur 4 (Bühler 1990:34–35; Cassirer 2003:133–134).

För att kunna skilja på vad sändaren säger om sig själv och hur sändaren vill framstå, introduceras här även ett begrepp från retorikfältet. När en person ska tala inför andra finns det flera faktorer som påverkar hur talet uppfattas, inte bara vad som sägs utan även vem som säger det. Vem man vill vara i olika sammanhang kan analyseras med hjälp av begreppet *persona*, som refererar till namnet på en mask som bars av skådespelare under antiken (Mral, Gelang, & Bröms 2016:36). Persona kan uttryckas på många sätt bland annat genom attityder (Mral m.fl. 2016:40). Det kan visa sig i tilltal, exempelvis om talaren inkluderar sig själv med lyssnarna, *vi*, eller om talaren distanserar sig från lyssnarna, *ni* (ibid). Men det kan även visa sig i engagemang eller intresse, till exempel genom skratt eller minspel (ibid.). Självklart uttrycks persona även visuellt genom exempelvis klädval, andra attribut eller bara genom att ta foton ur olika vinklar (Mral m. fl. 2016:90). Det retoriska begreppet persona kan sägas sammankoppla samtliga teorier i denna uppsats: sociolingvistikens

Figur 4. Organonmodellen, en egen version av Bühlers tyska ursprungsmodell.

attityder, språkets olika funktioner som berättar något om sändaren och typografin som används för visuella uttryck.

5.3. Typografi

Eftersom en stor del av materialet i artikeln utgörs av tags finns det anledning att koppla det till teorier om typografi.

Olika typografiska val kan kommunicera olika betydelsepotentialer (Björkvall 2009:126). Med betydelsepotential menas att det inte finns en statisk betydelse, utan att det finns potentiella betydelser som kan variera beroende på kontext (Björkvall 2009:15).

Två principer för hur typografi kan ha betydelsepotential är *konnotation* och *erfarenhetsbaserad metafor* (Björkvall 2009:128–129). Dessa två principer bygger båda två på igenkänning som används för att skapa mening i ett annat sammanhang än det ursprungliga. Men skillnaden dem emellan är att *konnotation* ofta handlar om sociala och kulturella företeelser, medan *erfarenhetsbaserad metafor* oftare handlar om kognitiva aspekter och perception (Björkvall 2009:130), (Mral m.fl. 2016:95).

Att skapa betydelser genom *konnotation* kan förklaras som att associationer från en kontext förs över till en annan (ibid.). Exempelvis när typsnittet **Old English** text **Œ** används kan tankarna föras till äldre litteratur, kanske klassiska verk eller sagor och en viss status. Men används istället **Comic Sans MS** drar associationerna åt ett annat håll. Kanske förs tankarna då till serietidningar, barnkalasinbjudningar eller 90-talet. Association kan dock variera med kontext (Mral m.fl 2016:94). I en kontext kan färgen röd betyda kärlek och värme, medan den i en annan kontext kan betyda stopp eller varning (ibid.). Att överföra betydelse genom associationer förekommer i reklamen för Samsungs Galaxy Note9 (Göteborgs-Posten 2018). Där sitter Zlatan klädd i svart, i baksätet på en svart bil med ovan nämnda telefon, vilken marknadsförs som enkel, flexibel och modern. I bakgrunden syns en graffitivägg som tar upp ungefär en fjärdedel av uppslaget. Här konnoterar alltså graffitin enkelhet, flexibilitet och modernitet.

Den andra principen för hur betydelsepotential kan skapas i typografi, *erfarenhetsbaserad metafor*, tar fasta på att människor använder sin erfarenhet om hur

världen fungerar i ett specifikt avseende till att skapa betydelse i andra avseenden (Björkvall 2009:129). Det fungerar precis som en metafor, att man uttrycker något i termer av något annat, exempelvis *datavirus*, där en datateknisk funktion kan förstås genom en medicinsk term (ibid.). Att använda **fet stil** kan därför ge uppfattningen av tyngd då de flesta troligtvis uppfattar en skillnad mellan exempelvis en tjock gren och en smal pinne (ibid.). Björkvall (2009:130–133) redovisar några grundläggande typografiska betydelsepotentialer som kan skapas genom *konnotation* och *erfarenhetsbaserad metafor*. Inte bara i text, utan även i design. Här följer en kort sammanfattning (ibid.):

- (1) Horisontell linje: öppenhet, tidlöshet, passivitet och lugn.
- (2) Vertikal linje: stolthet.
- (3) Korsad horisontell och vertikal linje, kantig form: struktur, teknik, rationalitet.
- (4) Rundad linje: mänsklighet, mjukhet.
- (5) Rak lutande linje: dynamik, på väg, rörlig, snabbhet.
- (6) Tjock linje: tyngd, stabilitet

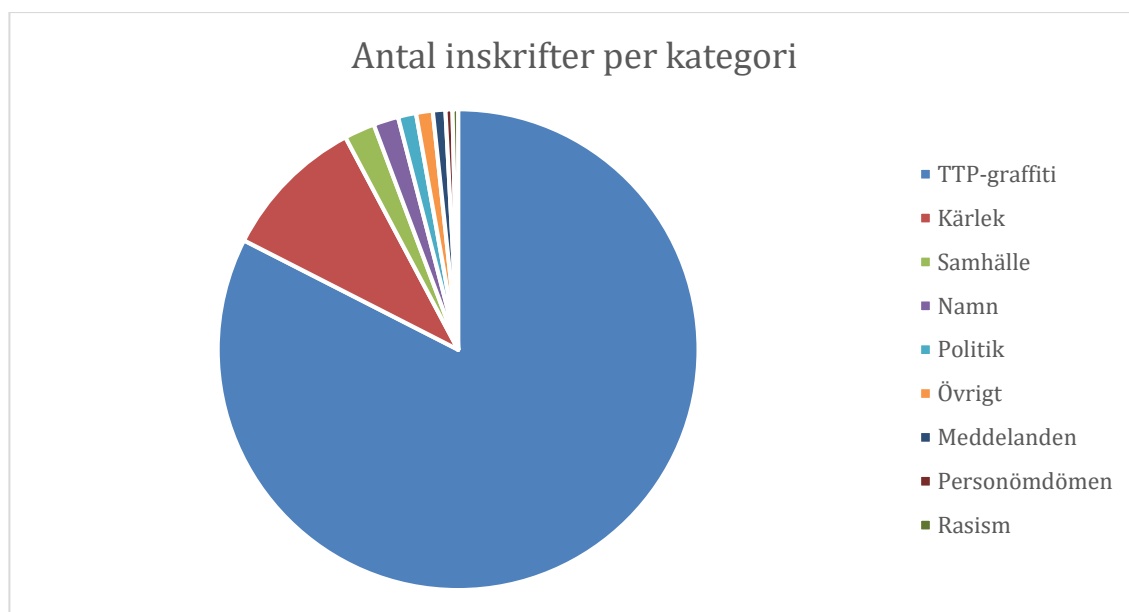
Dessa grundläggande betydelsepotentialer kan således ge texten en identitet som inte explicit behöver uttryckas i ord, men även förstärka budskap som faktiskt uttrycks.

6. Resultat

Här presenteras resultatet av undersökningen. Först ges en generell översyn i avsnitt 6.1. och därefter en mer detaljerad inblick i avsnitt 6.2. - 6.7. som tar upp utmärkande drag för varje geografisk plats. Den generella översynen i avsnitt 6.1. redovisar först materialets fördelning i kategorier. Därefter redovisas varje kategori och sist i avsnittet redovisas generella mönster genom hela materialet.

6.1. Allmänt

Klottret som förekommer i det allmänna utrymmet består mestadels av olika tags. Figur 5 nedan visar fördelningen av inskrifter per kategori. Uppsatsens material består av 1069 inskrifter och fördelningen av inskrift per kategori är följande: TTP-graffiti 882, kärlek 104, samhälle 22, namn 18, politik 13, övrigt 12, meddelanden 9, personömdömen 5 och rasism 4.

Figur 5. Inskrifter per kategori

Eftersom det knappt finns några gränser för var man kan hitta tags, kan de uppfattas som slumpmässigt uppförda. Men vissa mönster går faktiskt att urskilja. Typiska ställen för tags är elskåp, lyktstolpar, baksidan av skyltar, papperskorgar bänkar och busshållplatser. De större varianterna av tags, throw-ups och pieces, kräver både mer plats och tid för skapandet och kan därmed oftare påträffas på väggar eller större ytor såsom pannhus, el-centraler eller jalusier.

Ett vanligt förekommande fenomen är *bombing*, vilket betyder att samma tag skrivs på flera ställen i anslutning till varandra. Intressant är även att vissa platser är helt fyllda av olika tags, vilket innebär att klottraren vill ha sin tag bredvid andras. Men ett stort antal tags placeras bara rakt över andras, vilket är ett slags maktutövande. Samtidigt som det går att hitta tags på svåråtkomliga ställen så är det vanligt att sidan,

på exempelvis en lyktstolpe eller ett elskåp, som *inte* vetter mot gångstråket lämnas tom vid bombing.

Något som ibland förekommer tillsammans med eller ingår i en tag är postnummer. De som förekommer i uppsatsens material är 418, 420 och 424. 418 hör till Biskopsgården och 424 hör till Angered, men numret 420 är inget existerande postnummer i Göteborg (Postnummerrådet 2017:7) och postnumret för Västra Frölunda börjar på 421 (Postnummerservice 2018). Därför finns det anledning att istället koppla numret till slangordet för cannabiskonsumtion *420* eller *four-twenty* som det uttalas (Wikipedia 2018c).

Vad gäller skapandet är tags den mest varierande kategorin, men även på denna punkt finns systematik. De tags som skapas med hjälp av sprejfärg finns representerade i hela färgskalan, de som skapas med tuschpennor är främst svarta, vita eller silverfärgade och den vanligaste formen av tag i vänthytter på buss- och spårvagnshållplatser är ristningar i glas.

Framförallt tags, men även en del andra inskrifter har stort visuellt fokus. Det innebär bland annat att gemener och versaler blandas för att ge visuella effekter, exempelvis genom att använda pricken över i som utsmyckning. Det kan även visa sig i olika slags typsnitt som följer olika stilar, till exempel lutande, rundade eller mer raka och kantiga bokstäver. Beroende på vilket skrivmaterial som används kan tagen även uppfattas som fetstilt eller inte.

En tag som förekommer på ett flertal ställen, i Biskopsgården, på Eketrägatan och på Backaplan är *Jonte*. Taggen skiljer sig åt i utseende vilket talar för att det inte bara är en person som sätter tagen.

Den näst största klotterkategorin är *kärlek*. Anledningen till att kategorin blev relativt stor i materialet är en bro i Eriksberg där människor har satt upp hänglås. På dessa hänglås skriver människor hjärtan, namn eller initialer och eventuellt datum för att manifesteras sin kärlek (se bild 4696 i bilaga 4). Övriga kärleksinskrifter förekommer oftast på bänkar eller andra naturliga sittplatser där det antingen skrivs med tuschpenna eller ristas in i trämaterial. Det förekommer även ristningar på trädstammar (se bild 4173 i bilaga 4). Ett ställe där det oväntat nog inte förekommer kärleksinskrifter alls är buss- och spårvagnshållplatser.

Samhällskategorin innehåller sådant som kan kopplas till populärkulturen och samtiden. Inskrifterna förekommer på varierade platser till exempel spårvagnshållplats, elskåp, brofundament, bänkar och i en lekstuga. Några exempel på inskrifter är: ”ACAB⁴”, en tecknad rykande marijuanacigarett eller möjligen en cigarr med oläslig text bredvid, ”NO BORDERS”, ”Pussy Power...SATAN”, ”SWAG”, ”Pokemon” och en schablonsprejad bild av en pacman-figur som jagar en bil med texten ”POLIS”. Dessa inskrifter är skapade på olika sätt: med sprejfärg, tuschpenna, blyerts och schablonsprejning.

Kategori *namn* är en kombination av kategorierna *tags* och *kärlek*. Tillvägagångssättet och placeringarna är till stor del samma som kärleksinskrifterna, men samtidigt är tagen även ett namn på en person eller på en grupp personer. Att skriva sitt namn och att sätta en tag är inte samma sak, varken visuellt eller betydelsemässigt. Trots det kan vissa namninskrifter vara svåra att skilja från tags, exempelvis: ”RUNE SKOG WAS HERE”, som här bedöms vara ett *namn*.

Politik och *rasism* kan kopplas ihop i uppsatsens material då de politiska inskrifterna till stor del utgör motsatta krafter till de rasistiska. Exempel på rasistiska inskrifter är: ”KNULLA MUSLIMER”, ”MUSLIM ÅK HEM” och ”BSS⁵” följt av ett hakkors, medan de politiska inskrifterna kan se ut såhär: ”NO NAZIS” (se bild 4675 i bilaga 1), ”FUCK NAZIS” och ”AFA⁶” följt av ett hjärta. De politiska inskrifterna berör varken sakfrågor eller politiker, utan refererar endast till politiska grupper. Dessa inskrifter förekommer på ungefär samma ställen som tags och precis som med en del tags så förekommer överstrukna budskap. Det som skiljer de politiska och rasistiska inskrifterna från tags är dels färgen som nästan enbart är svart och att det inte förekommer några kreativa eller udda placeringar. Notera även att samtliga rasistiska inskrifter görs på svenska, medan de antirasistiska ofta görs på engelska.

⁴ All Cops Are Bastards

⁵ Bevara Sverige Svenskt

⁶ Anifascistisk aktion

En intressant kategori är *övrigt*. Svårplacerade eller svårtolkade inskrifter har hamnat där som exempelvis ”GODIS”, ”FTP Ab⁷”, eller ”ingen [sic] barn har”, men flertalet inskrifter som ingår i kategorin är arbetsredskap. Texter och symboler som på något sätt har varit eller är av betydelse för personer som utför någon typ av anläggningsarbete exempelvis asfaltering, stenläggning eller grävarbete. Några exempel är ”+6”, ”03.” skrivet uppifrån och ner och ”↑RB”. Dessa skapas med färgstark sprejfärg som syns mot asfalt, där de flesta av dessa inskrifter finns. Vissa inskrifter ser ut att vara nygjorda, men en del ser slitna ut och har troligtvis suttit länge. Denna typ av klotter tvättas alltså inte bort, vilket pekar på att det kanske inte heller ses som klotter av allmänheten, trots att det saknar relevans när anläggningsarbetet är färdigt.

Något som i den här uppsatsen hamnar i *övrigt*, men som i Larsson & Stahre (1985:20) får en egen kategori är inskrifter som relaterar till idrott. Materialet innehåller enbart två inskrifter som säger ”GAIS” på en något avsides placering. Två inskrifter som säger ”IFK” har även hittats på två olika ställen, men efter att ha sett dessa inskrifter runtom i staden efter fotograferingstillfället är min bedömning av inskrifterna att de inte refererar till fotbollslaget, utan istället är en förkortning för något annat. Dessa två inskrifter hamnar alltså under kategorin tags.

Meddelanden är en kategori som innehåller konversationsinskrifter. Det är antingen uppmaningar eller frågor, exempelvis ”VÄlkommen!”, ”Stöka inte ner”, ”Who?”, ”Glad Sommar” eller ”FUCK YOU”. I den lekstuga där de flesta inskrifter av denna typ hittades förekommer även meddelandesvar, vilket inte förekommer i någon annan kategori. Vanligast här är att använda blyerts- och tuschpenna.

Personomdömen förekommer inte speciellt ofta. Kategorin påminner om *meddelanden* men innehåller en tydlig värdering och uppmanar inte till dialog. Några exempel på personomdömen är: oläsligt namn x ”SPRÄNG DIG”, ”EN HUND SKREV DETTA” och ”Darius Maximus Bäst”. Ett sätt att hedra någon som avlidit är

⁷ Skulle möjligen kunna syfta på *Fuck The Police* och i så fall hamna i samhällskategorin.

att skriva R.I.P⁸. Detta förekommer i två inskrifter: ”DABS R.I.P” följt av ett hjärta och ”RIP min vän..fuck” oläsligt namn x.

Ett mönster som är återkommande för alla platser är att det förekommer markant mycket mindre klotter på torg och köpcentrum, trots att det rör sig mycket människor där.

Även knytpunkterna visar ett tydligt mönster. Där förekommer alltid ristningar på glasväggarna i vänthyttorna. Resultatet blir ofta kantiga, sämre, knappt läsbara tags. Fördelen för skribenten är att de inte kan tvättas bort (se bild 4302 i bilaga 4).

I direkt anslutning till hållplatserna är det ovanligt med andra inskrifter än tags. Majoriteten av klottret kring knytpunkterna förekommer istället på eller i anslutning till det pressbyråhus som finns vid varje knytpunkt. Men även här är andelen klotter ur andra kategorier än tags liten jämfört med det totala materialet.

Exakt antal förekomster av inskrifter per plats visas nedan i tabell 1. Direkt under den, visar tabell 2 vilket klotter som är utmärkande för varje plats.

Tabell 1. Antal inskrifter per kategori på de undersökta platserna.

	Biskops- gården	Bräcke	Eriksberg	Eketrä- gatan	Backa- plan	Lindholms- piren	Total
Tag	479	88	55	67	148	21	858
Throw-up	10	2	1	0	5	0	18
Piece	5	1	0	0	0	0	6
Kärlek	4	8	90	0	2	0	104
Samhälle	15	5	1	0	1	0	22
Namn	2	5	7	0	4	0	18
Politik	5	4	2	0	1	1	13
Övrigt	5	6	0	1	0	0	12
Meddelande	0	6	0	1	1	1	9
Person- omdöme	3	2	0	0	0	0	5
Rasism	2	1	0	1	0	0	4
Total	530	128	156	70	162	23	

⁸ Rest In Peace. Vila i frid.

Tabell 2. Utmärkande klotter för varje undersökt plats.

Plats	Utmärkande klotter
Biskopsgården	Tags, throw-ups, pieces, samhällsrelaterat klotter, negativa personomdömen, antirasism, HNC, NHR, HSF, Jonte, ANTIFA.
Bräcke	Meddelanden, positiva personomdömen, varierade kärleksinskrifter, klotter som arbetsredskap på asfalt, MAKKA!
Eriksberg	Kärleksinskrifter i konformitet, namn, SD-motstånd.
Eketrägatan	Tags, rasism.
Backaplan	Tags med kvinnonamn (IRIZ och AURA), DHA.
Lindholmspiren	Affischer och annonser (ej klotter), antirasism.

6.2. Biskopsgården

Utmärkande för Biskopsgården är i första hand mängden klotter jämfört med de andra undersökta platserna. Det är även här som de flesta throw-ups och pieces finns. Här förekommer tags som suttit länge om man ska tro skribenten, exempelvis "HNC 17.." som är sprejat med lila mot ett vitt staket (se bild 4577 i bilaga 1). Det skulle innebära att tagen suttit där i ca ett år.

Några återkommande tags i området är: "HNC", "BOA", "TORPED", "LWR", "TRC", "NHR", "OATS", "ANTIFA", "Gt*otx", "ÖIS", "JONTE", "snor", "BNR", "SARS", "IÖOS", "SMYG", "Big Rob" och ett snirkligt hjärta med svans innehållandes ett A. Tagen "MOTHeR" (se bild 4461 i bilaga 1) förekommer bara en gång i materialet, men är värd att nämnas då referenser till kvinnor är ovanligt i materialet.

I Biskopsgården förekommer lager av tags för att de ofta skrivs över. Att skriva över andras tags skulle kunna vara ett tecken på konkurrens eftersom det är ett slags maktutövande. Men det finns några inskrifter som inte påverkats av detta: de inskrifter som till största delen utgör samhällskategorin i materialet. Dessa sitter i anslutning till Vårväderstorget på ett brofundament. Det är uppmuntrande texter med budskap om att inte ge upp, som består av citat från kända personer, till exempel 2Pac, Olof Palme, Bob Marley och Rosa Parks. Här följer några exempel:

- (7) THE FUTURE BELONGS TO THOSE WHO PREPARE FOR IT
TODAY – MALCOLM X
- (8) EVERY DAY THE BUCKET GOES TO THE WELL ONE DAY THE
BOTTOM WILL DROP OUT – BOB MARLEY
- (9) THE PRICE OF HATING OTHERS IS ONESELF LOVING LESS –
Rosa Parks
- (10) LIFE GIVES TO YOU WHAT YOU GIVE TO LIFE SO GIVE IT YOUR
BEST – 2Pac
- (11) FOLKETS LÄNGTAN EFTER FRIHET KAN I DET LÅNGA LOPPET
INTE SLÅS NER – OLOF PALME

På dessa texter förekommer inga tags eller annat klotter. Skulle det behöva tvättas bort skulle ju även texterna under tagen förstöras. Däremot förekommer flera tags och annat klotter på två större målningar med tillhörande text inom samma kategori som är placerade på ett pressbyråhus vid det motsatta brofundamentet.

Utmärkande för dessa texter är även att karaktären skiljer sig från övriga exempel på samhällsrelaterade inskrifter som tidigare nämnts i avsnitt 6.1. Dessa präglas av tonårskaraktär, exempelvis ”ACAB⁹”. Budskapet uttrycks inte heller explicit. Därför tolkar jag de samhällsrelaterade texterna i Biskopsgården som regisserade av vuxna eller åtminstone med vuxnas inblandning, även om den ungdomliga stilen tyder på att det kan vara ungdomar som skrivit texterna.

Ett undantag från de polariserade politiska budskapen om nazismens vara eller icke vara förekommer här i utkanten av Biskopsgården. Det är en text som vänder sig mot att muslimer skulle vara terrorister och säger: ”TERRORIST ÄR MUSLIM LIKA MYCKET SOM VATTEN ÄR VIN” där ordet *MUSLIM* är övermålat med rött.

Det sista som skiljer Biskopsgårdens klotter från andra platser är kategorin *personomdömen*. Samtliga personomdömen som förekommer här är negativa. Alla negativa exempel på personomdömen som tas upp i föregående avsnitt 6.1: oläsligt

⁹ All Cops Are Bastards

namn x ”SPRÄNG DIG”, ”EN HUND SKREV DETTA” och ”RIP min vän..fuck” oläsligt namn x, kommer alltså från Biskopsgården.

Något som är intressant att notera är även att en undersökt hundrastplats avgränsad med lågt stängsel i nära anslutning till Höstvädersgatan helt saknar klotter. I inhägnaden finns ändå ett inbjudande picknickbord med fasta bänkar som annars är ett vanligt föremål för klotter. Alldeles intill på gångvägen utanför finns däremot en papperskorg med flera tags. Och på Höstvädersgatan förekommer ett stort antal tags. Även vid återbesöket saknades klotter helt på denna plats.

Vid återbesöket hade bara en inskrift tagits bort på alla undersökta platser i Biskopsgården. Det var en stor silvervit tag på en stenlagd vägg vid torget: ”420” (se bild 4479). Att just detta tagits bort signalerar att numret syftar till cannabisanvändning. I övrigt hade ingenting tagits bort. Inte ens den oläsliga orangea throw-up som placerats på en hyresfastighet i närheten av Vårväderstorget någon gång under 2018.

6.3. Bräcke

Man skulle kunna säga att Bräcke är ett koncentrat eller ett medelvärde av hela undersökningens material. Här förekommer alla kategorier av inskrifter som ungefärligt motsvarar andelarna i det totala materialet.

Det som sticker ut mest i Bräcke är kategorin *meddelanden*. I den lekstuga som finns placerad på Göteborgs stads lekplats nummer 113 förekommer den största andelen meddelanden av det totala materialet. Här finns även de enda meddelanden som fått svar. Följande dialoger är skrivna i blyerts eller tusch: ”Stöka inte ner – NI har fel” (se bild 4164 i bilaga 4) och ”0725313032 – funkar ej din x” med x som överstruket objekt.

En kategori till som särskiljer Bräcke är *personomdömen*. Till skillnad från de personomdömen förekommande i Biskopsgården som tidigare tagits upp i avsnitt 6.2. är samtliga personomdömen i Bräcke positiva. De två enda inskrifterna är följande: ”Daris Maximus Bäst” och ”DABS R.I.P” följt av ett hjärta.

I Bräcke finns även de mest varierade kärleksinskrifterna. Här finns inte bara de vanliga hjärta + namn, utan även en notering om kärlekens polemik ”LOVE/HATE”,

två kärleksristningar på trädstam och den enda inskriften i hela materialet som anspelar på sex¹⁰ ”Jovan+Amira=K.K¹¹”.

Vid undersökning av busshållplatsen *Kyrkbytorget* som ligger i anslutning till Kyrkbytorget, hittades konstigt nog ingenting. Inte på papperskorgen och inte ens någon ristning i glaset.

Några återkommande tags i området är: ”MAKA!”, ”STOR”, ”Gtex”, ”Mero” med o:et som olika mönstrade figurer till exempel ett ansikte, ”HB”, ”nesh”, ”OATS”, ett snirkligt hjärta med svans innehållandes ett A, ”ORBIG” här används o:et mer visuellt med ifyllning, ”ALLM”, och en skrivstilsliknande tag som för mig är oläslig men karaktäristisk då den innehåller fyra citattecken med symmetrisk placering (se bild 4245 i bilaga 2).

Vid återbesöket hade ingenting tagits bort. Inte ens det hakkors med texten BSS som sitter på en gångväg i närheten av Bräckeskolan.

6.4. Eriksberg

Det som utmärker Eriksberg är, till skillnad från Biskopsgården, att där generellt sett förekommer relativt lite klotter.

Det klotter som sticker ut här är kärlekskategorin. Anledningen till det är delvis alla bryggor av trä där både namn och kärlekstributer manifesteras. Men främst är anledningen en bro där människor sätter fast hänslås med hjärtan, sina initialer eller namn och eventuellt datum som kärlekssymbol. Det kan vara ett, två eller flera namn på låsen, vilket signalerar att det inte enbart är kärleksrelationer i tvåsamhet som symboliseras här. I Eriksberg finns flera broar, men det förekommer inga hänslås på någon av de andra broarna.

Partipolitiken lyser med sin frånvaro i det totala materialet förutom två inskrifter här i Eriksberg som säger ”FUCK SD!”.

¹⁰ En alternativ tolkning av ”Jovan+Amira=K.K” skulle kunna vara att skriften fungerar som ett hån mot Jovan eller Amira beroende på deras personliga status.

¹¹ Knullkompis.

Tags förekommer dock, som på alla andra ställen. Följande är mest frekventa i Eriksberg: ”OCF” där o:et används för mönsterbildning med till exempel ett kors, ”BOA”, ”ANTIFA”, ”nesh”, ”MAKA!”, ”BÖ”, ”BST” och ”BERU - *ZADD”.

Vid återbesöket hade ingenting tagits bort.

6.5. Knytpunkt Eketrägatan

Förutom de generella mönster för knytpunkter som redovisats sist i avsnitt 6.1. finns det få saker som ger Eketrägatan en egen klotterkaraktär. Av de inskrifter som inte är tags är de enda som hittats meddelandet ”Who?” och den rasistiska inskriften ”MUSLIM ÅK HEM”.

Tags finns det dock gott om. Några som förekommer på Eketrägatan är: ”BAXX”, ”HNC”, ”Jonte!”, ”418”, ”NUF”, ”snor”, ”WHA”, ”ORBIZ”, ”DØDEN” och ”KYS”.

Vid återbesöket hade en inskrift försvunnit, den rasistiska. Allt annat var kvar och några glasristningar hade tillkommit. Något som jag troligtvis missat vid fototillfället var en större throw-up ”CALLE” som placerats på gatuköket Arnoldz jalsu. Detta var vid återbesöket nedfällt då gatuköket ännu inte öppnat för dagen och därmed synligt.

6.6. Knytpunkt Backaplan

Även Backaplan följer mönstret för knytpunkter som tidigare redovisats sist i avsnitt 6.1. Men eftersom Backaplan är ett större område med närliggande gångstråk, samlingsplatser och lekplatser förekommer här förstås något mer varierande inskrifter än på de andra knytpunkterna.

Men här finns även något annat som sticker ut. Nämligen tags med kvinnonamn ”IRIZ”, ibland stavat med gemena *i* och ”AURA”. Dessa två tags förekommer på flera ställen i anslutning till varandra. ”IRIZ” är dock något mer frekvent och förekommer med såväl silver, svart och gul sprejfärg som i svart och lila tuschpenna. ”AURA” förekommer mestadels med svart, lila och ljusblå tuschpenna, men på ett förrådshus förekommer ”AURA” även med silversprejfärg bredvid ”IRIZ” i samma färg (se bild 4425 i bilaga 3). Färgerna och placeringarna i anslutning till varandra signalerar att ”IRIZ” och ”AURA” gör sina tags tillsammans. Ingen av dem skriver heller över varandras tags, vilket indikerar att de inte skulle vara konkurrenter. Tags som utgör

förkortningar saknar självklart konstllhörighet, men bland övriga tags är ”IRIZ” och ”AURA” de enda identifierbara kvinnonamnen i hela materialet och de förekommer enbart på Backaplan.

Den mest frekventa tagen på Backaplan är ”DHA”, men även ”IÖOS” ofta med *i* som gemen, ”RO” med sneda streck som fyller ett rektangulärt *o*, ”MAGR”, ”HFK”, ”NHR”, ”REA!” ”ZNIFFO”, ”JONTE!”, ”SÅA”, ”VIG”, ”YR/YR CREW” förekommer.

Värt att notera är även en oläslig tag som är placerad på en orange klätterfigur i anslutning till ett gångstråk. Att själva tagen är oläslig är inte det relevanta här. Det intressanta är istället det tydliga årtalet ”-16” som står under tagen (se bild 4422 i bilaga 3). Den har alltså suttit där i snart tre år.

Lagom till återbesöket har det offentliga toaletthuset bredvid Pressbyrån tvättats helt rent från tags.

6.7. Knytpunkt Lindholmspiren

Precis som i Eriksberg, förekommer det så lite klotter här på Lindholmspiren att det faktiskt skiljer sig från övriga knytpunkter. Vänthyten vid färjehållplatsen är även helt utan glasristningar. Däremot finns det hela 31 stycken affischer och annonser upphängda i vänthyten, något som inte finns i större utsträckning i någon av de andra vänthyterna i undersökningen.

Precis som på Ekestrådet är de enda inskrifter av de som inte är tags, just av typen *meddelande* och *politik/rasism*. På Ekestrådet var dock budskapet av rasistisk karaktär, medan inskriften här på Lindholmspiren är antirasistisk i form av en ristning placerad på en påbudsskylt, ett överstruket hakkors (se bild 4331). *Meddelandet* sitter på ett elskåp i närheten av hållplatsen och säger bara ”FUCK YOU” i mörkt vinröd sprejfärg.

De få tags som förekommer mer än en gång på Lindholmspiren är: ”snor”, ”HFK” och en liten tag som är svårtolkad, möjligtvis ”DOSIKA”. Denna svårtolkade tag sitter även på ett svåråtkomligt ställe. På en slags kloss med dämpningsfunktion, som av vågkraft slår mot en kraftig pelare där flytbryggan är förankrad. För att komma åt att

skriva där måste skribenten klättra utanför bryggräcket och ner på förankringsanordningen (se bild 4330 i bilaga 3).

I Eriksbergsområdet finns en hel del konstverk längs med kajpromenaden, både i sten och trä. Det enda konstverk i området där klotter förekommer är Vindens tempel, ett stort konstverk som man kan gå in i och igenom. Därför är det ett ovanligt tilltag att som här vid Lindholmspiren klottra på Arkipelag, det stora stenkonstverk som ligger i anslutning till färjehållplatsen. Med svart sprejfärg står det ”MOB” i kantig stil. Det ironiska med detta är att även skulptören själv har skrivit sitt namn i form av en kantig tag inristat i en av stenarna.

Något som måste ha missats vid fototillfället var en röd tag som satt på en förankringsanordning av svart metall på bryggan, utanför staketet: ”SLA -15”. Uppenbarligen är det fler än jag som missat denna då den fått sitta kvar i snart fyra år. Ingenting hade vid återbesöket tvättats bort.

7. Diskussion

Vilka mönster som förekommer i klottret på Hisingen har precis redovisats i avsnitt 6. Vad dessa inskrifter och mönster kan säga om samhället 2018 kommer diskussionen i detta avsnitt reda ut. I avsnitt 7.1. diskuteras slutsatserna som sedan sammanfattas i punktform i avsnitt 7.2. Därefter avslutas uppsatsen övergripande med en summering som knyter ihop teorierna med resultatet och pekar på hur språk, samhälle och tänkande hör ihop.

7.1. Slutsatser

Avsnitt 7.1.1. redogör för hur klottret i uppsatsens material uttrycker känslor, men även vilket klotter som väcker känslor. I avsnitt 7.1.2. diskuteras hur klottret i uppsatsens material kan fungera som gruppmarkör. Avsnitt 7.1.3. tar upp klottret som gruppmarkör ur en annan aspekt där skillnader mellan Biskopsgården, Bräcke och Eriksberg avhandlas. Därefter jämförs klottret i uppsatsens material med klotter från

olika tidsperioder i avsnitt 7.1.4. Det sista avsnittet 7.1.5. handlar främst om TTP-graffiti och vad inskrifterna kan tänkas berätta om utövarna.

7.1.1. *Klotter både väcker och uttrycker känslor*

Politik är en kategori som har förändrats över tid, både jämfört med Larsson & Stahre (1985:12) och Dagrin (1980:55–58). Dagrin (1980:55–58) redovisar ett mer varierat politiskt material som berör såväl politiker som sakfrågor. De politiska inskrifterna i denna uppsatsens material utgör endast referenser till antirasistiska och rasistiska organisationer eller partier, vilket exemplifierar att det bara är ytterligheter som uttrycks.

Om detta skriver Dagrin (1980:57) där han framhåller att dessa ställningstaganden för eller emot extrema värderingar endast är en reaktion mot vad klottraren upplever som ett övergrepp mot det egna jaget. Dessa känslouttryckningar kan kopplas till Böhlers teori om språkets funktioner, då han menar att det alltid är en av de tre funktionerna symptom, signal eller symbol som dominerar (Cassirer 3002:133–135). I det här fallet dominerar symptomfunktionen som berättar vad sändaren vill säga om sig själv (Böhler 1990:35).

En jämförelse med klotret i Zimbabwe, som till stor del utgör protester mot landets elektricitetsleverantör, synliggör skillnader mellan vad som kan uppfattas som övergrepp mot det egna jaget på Hisingen och i Zimbabwe (Mangeya 2014: ii).

Rasistiskt klotter utgör en väldigt liten del av det totala materialet och förekommer endast i Biskopsgården, Bräcke och vid Eketrägatan. Antirasistiskt klotter däremot förekommer på alla platser utom Eketrägatan och Backaplan. Här skulle man möjligtvis kunna prata om en kombination av de två teorier som Larsson & Stahre (1985:8–9) prövar. Antirasismen skulle kunna ses som en åsikt som speglar generella samhällsvärderingar eftersom det förekommer oftare och är allmänt accepterat, medan det rasistiska klotret skulle kunna vara ett utslag av rasism som ett tabubelagt ämne, vilket faktiskt är förbjudet om det skulle klassas som hets mot folkgrupp.

Ett annat förbud vi har i Sverige är förbudet mot cannabiskonsumtion och i Sverige är frågan om legalisering kontroversiell (Svenska Dagbladet 2018). Det faktum att

inskrifterna ”MUSLIM ÅK HEM” på Eketrägatan och ”420” som är slang för cannabiskonsumtion (Wikipedia 2018c) vid Vårväderstorget nästan är de enda som sanerats vid återbesöket exemplifierar att dessa två ämnen är känsliga.

Religion som kategori har till skillnad från Larsson och Stahre (1985:22–23) inte tagits med i denna uppsatsen. Religionsrelaterade inskrifter i Larsson och Stahres (1985:22–23) material handlar om religionen i sig, medan de i denna uppsatsens material istället har reducerats till en polemisk fråga om rastillhörighet och kopplas till rasism och politik. Islam är den enda religion som nämns i klottret och fungerar snarare som en etikett på en grupp människor som det uttrycks hat emot och inte som en religiös symbol, till exempel i inskriften ”KNULLA MUSLIMER”. Ytterligare ett exempel är inskriften som går i försvar för muslimer mot det påstådda antagandet om att muslimer skulle vara terrorister ”TERRORIST ÄR MUSLIM LiKA mycket SOM VATTEN ÄR ViN”.

En typ av klotter som däremot inte verkar vara känsligt är klotter som arbetsredskap i kategorin *övrigt*. Dessa inskrifter blir ofta kvar även efter färdigställt arbete, vilket pekar på att allmänheten inte anmäler dem. Klotter som arbetsredskap har till skillnad från flera andra klotterkategorier symbolfunktion, precis som vägskyltar. Detta kan möjligen bidra till att allmänheten inte finner inskrifterna meningslösa trots att de inte fyller någon funktion när anläggningsarbetet är färdigt. Kanske kan bedömningen av klotter möjligen även ha att göra med vem som tros ligga bakom inskriften.

7.1.2. Klotter som gruppmarkör

Larsson & Stahre (1985:26–27; 1985:8) skiljer på tabubelagt och icke-tabubelagt klotter och menar att icke-tabubelagt klotter speglar samhället. Med detta som utgångspunkt pekar uppsatsens material på att Bronx, som utgjorde en egen kategori för Larsson & Stahre (1985:1), inte längre är något som man refererar till och att musiksmak inte längre fungerar som identitetsmarkör på samma sätt som för 30 år sedan då även denna kategori saknas i uppsatsens material. Den stora kategorin TTP-graffiti i uppsatsens material visar istället att det finns en utpräglad kultur kring graffiti

och att det härstammar från exempelvis Bronx är så självklart att det inte längre behöver nämnas.

De mönster som blir synliga i uppsatsens material signalerar att människor följer andra och vill vara en del av den kultur som mönstret symboliserar. Detta kan alltså kopplas till det sociolingvistiska antagandet att språklig variation inte sker slumpmässigt, utan faktiskt kan beskrivas systematiskt och att dessa systematiska variationer också har en innebörd (Boyd & Ericsson 2015:17).

Exempelvis är kärlekshänglåsen en starkt romantisk kliché från Paris som vissa människor vill vara en del av, precis som klassiska kärleksristningar på trädstammar. Detta verkar inte ses som ett problem i den offentliga miljön då den stora mängden hänglås inte avlägsnas från platsen. I Paris däremot, där förlagan av bron med hänglås finns har det dock beslutats att hänglåsen ska tas bort. Bland annat på grund av tyngden från den enorma mängd hänglås som påverkat bron och som har bidragit till att bron tillslut blivit en fara för allmänheten (SVT nyheter 2015).

Kärlekskategorin är enligt Dagrin (1980:8) något som inte förändrats nämnvärt under årens lopp, men om man jämför uppsatsens material med graffitin som förekommer i Gaza finns det skillnader. Kärleksinskrifter som förekommer i Gaza är förstuds påverkade av konflikterna i området. Där förekommer så kallad bröllopsgraffiti vilket skapas som hyllning till brudparet av deras familjer och är ett stöd när familjen utgör det enda skyddet i tillvaron (Gröndahl 2009:108). Det fungerar ungefär som en billig, men större bröllopsannons (ibid.). Detta bildar en genre precis som Hisingens kärleksklotter och indikerar att kärleken som manifesteras i Sverige inte handlar om familjen utan mer om individen och sändaren, eftersom kärleksparet här är sändare till skillnad mot Gaza där kärleksparet är mottagare.

Även TTP-graffitin följer mönster som tillhör dess kultur. Trots att graffitins ursprung sägs vara protester mot etablissemangen (Urban utveckling 2016:5, 2016:36, 2016:43) uppmuntrar graffitiprofiler till eget skapande i *Graffiti Cookbook* (Almqvist m.fl. 2013), men påpekar ofta hur viktigt det är med egen stil (Almqvist m.fl. 2013:75). Att även graffitiutövare härmar blir dock tydligt när man jämför throw-upen *Jonte* i uppsatsens material med *KET* som uppvisar stora likheter (Almqvist m.fl. 2013:17). De här två exemplen på skriftspråkligt beteendemönster kan kopplas till de

sociolingvistiska begreppen *prestige*, som här motsvarar kärlekshänglåsen, och *dold prestige*, som här motsvarar TTP-graffiti.

Redan för 2000 år sedan förknippades klotter med dold prestige. Kända författare under antiken uttryckte förakt mot personer som klottrade (Ingemark 2018:34) och en känd författare hade förstås även under antiken högre status än en simpel klottrare.

Något som även bör kommenteras är avsaknaden av klotter på vissa platser där det i övrigt förekommer en stor mängd inskrifter. Kanske kan även specifika platser ha högre eller lägre prestige i klottersammanhang.

7.1.3. Klotter i Biskopsgården, Bräcke och Eriksberg

Trots att de utvalda geografiska platserna ligger i ett kontinuum finns det ändå tydliga skillnader som karaktäriserar och kan säga något om platserna. Biskopsgården sticker ut med en stor andel klotter, speciellt TTP-graffiti. Här dominerar alltså dold prestige och att visa grupptillhörighet är en del av detta. Dold prestige innebär inom sociolingvistik att man genom att göra ett språkligt val visar att man vänder sig bort från samhällets prestigevärden (Norrby & Håkansson 2015:20). Samtidigt är det även ett tecken på individens behov av uppmärksamhet och att vara någon. Kanske hänger även de negativa personomdömen som bara förekommer här ihop med grupptillhörighet och dold prestige.

I Bräcke som ligger närmast Eketrädegatan finns liknande tendenser, men här förekommer även det rasistiska klotret. Även om Bräcke inte längre är ett område specifikt utsett för de mindre bemedlade i samhället förekommer det känsloladdade missnöjet i småhusområdet och tar sig i uttryck genom rasistiska budskap. Men här finns även de positiva personomdömena som tyder på en vilja till deltagande i samhället.

Eriksberg representerar prestigevärden, vilket inom sociolingvistik innebär språkliga val som förknippas med statusdomäner i samhället (Norrby & Håkansson 2015:18). Här förekommer relativt lite klotter eftersom klotter i sig representerar dold prestige. Ska man ändå klottra görs det med prestige, genom kärleksmanifestationer. På Lindholmsspiren som ligger närmast Eriksberg blir det extra tydligt då inte en enda

ristning i vänthyttens glasväggar förekommer. Istället förekommer här annonser och affischer som söker kunder eller besökare från detta område.

Men bilden av dessa geografiska platser är mer komplex än så. Det finns även en stereotyp bild av förortsmiljöer som ofta innehåller klotter. Ett exempel på det är reklamen med Zlatan som nämndes i teoriavsnitt 5.2. om typografi. Zlatan som förknippas med förorten figurerar tillsammans med en graffitivägg (Göteborgs-Posten 2018). Ett annat exempel är inspirationsbilden till avsnittet *Förortsglitter* i boken ”Pepparkakeland” (Kristiansson 2015:88–89). Bilden föreställer ett höghus i pepparkaksdeg med julrelaterat klotter på ena sidan, exempelvis ”Tomten was here” (ibid.). Boken ger exempel och mallar för olika pepparkakshus, allt från husvagn till slott och Kristiansson (2015:88) som själv hävdar att han vuxit upp i förorten återskapar stereotypen i sitt pyssel. Denna stereotyp nämner även Punta i podcasten ”Andra sidan spåret” (Andra sidan spåret 2017). Han menar att offentliga graffitievent ofta förläggs i förorten med tron att människor som bor där gillar graffiti mer än andra (ibid.). Istället påpekar han att medelklassen numera är överrepresenterad bland graffitiutövare (ibid.).

Något som dock pekar på att man klottrar i sitt eget område är att det enda postnummer som förekommer som tags i materialet från Biskopsgården är 418, som faktiskt hör till området. Men flera av de tags som förekommer i Biskopsgården finns även på andra ställen vilket visar att graffitiutövarna är rörliga även om olika tags dominerar på olika platser.

7.1.4. Klotter i olika tidsperspektiv

Om man jämför klottret på Hisingen idag med de äldre klottersammanställningar som tidigare tagits upp i avsnitt 2.2. exempelvis ”Kakamoja” (Dagrin 1983) och ”Väggarnas vittnesbörd” (Ingemark 2018), blir det tydligt att den litterära kopplingen i klottret blivit svagare. Den stora andelen TTP-graffiti kopplas istället ihop med ett visuellt uttryck som faktiskt motsvarar en förändring i samhället mot att i större utsträckning exponeras för bilder än poesi och klassisk litteratur. Inte heller har något klotter i rim eller poesiform påträffats i uppsatsens material, vilket däremot sparsamt förekommer i Larsson & Stahre (1985).

Jämför man istället dagens klotter på Hisingen med runristningar ges möjligen en bild av en ny tidsålder. Runristningarna, som alltså inte enbart förekom som monumentalinskrifter, utgjorde sällan skönlitteratur och hade få referenser till litterära verk eftersom berättelser och historieskapandet hade muntlig tradition, ett annat media (Stålbom 1994:53; 1994:39). Olika medier hade alltså olika funktion.

Möjligen kan en del av det tidigare klottrets uttryck istället förekomma på internet, ett nytt media, där historier och bilder snabbt kan delas och föras vidare. Att en del av klottrets uttryck bytt plattform till internet är något som även Jones (2016) bekräftar då han jämför inlägg på sociala medier med klotter från Pompeji.

Idag förkommer en mycket större andel TTP-graffiti än 1985 då Larsson och Stahre gjorde sin undersökning, även jämfört med Dagrins sammanställning (1980). Andra klotterkategorier har minskat eller helt försvunnit. Jämför exempelvis med inledningens 90-talsbuskur där kategorierna *musik*, *personomdömen* och *meddelanden* var vanligt förekommande. Detta skiljer sig tydligt mot dagens vänthyttar där det numera oftast bara förekommer olika tags.

Studerar man graffitins typografi som delvis signalerar betydelsepotentialen äkthet genom konnotation (Björkvall 2009:128–129), skulle det kunna vara en faktor som gör att TTP-graffiti inte försvinner till förmån för nätaktiviteter: att skriva för hand är något som händer på riktigt, något äkta. Att TTP-graffiti uppfattas som något bestående vittnar även ett citat från Tim i Rågsved om: ”Min kreativitet tar form på murar. Står kvar i regn och kalla skurar” (Sännås 1996:39). Detta är något av en paradox, då alla graffitiutövare är medvetna om att deras verk kan komma att saneras.

7.1.5. Klottraren

Nordmarker (2016:38) menar att majoriteten graffitiutövare är unga män. Detta speglas även i denna uppsatsens material där endast två kvinnonamn och en kvinnoreferens har identifierats. Om det säkert är kvinnor som står bakom dessa tags är dock oklart. Även en man skulle kunna använda tagen ”MOTHeR” och det kan givetvis även finnas kvinnor som står bakom tags som utgör förkortningar, exempelvis tyskan MAD C som varit aktiv graffitiutövare i många år (Almqvist m.fl. 2013:102). Dessa kvinnonamn, IRIZ och AURA, hade alltså inte behövt existera som

tags. Det är ett aktivt val, som hade kunnat landa i en könlös förkortning om kulturen varit mindre tillåtande mot kvinnor. Kanske är det en markör, ett sätt att bli känd, eftersom det är ovanligt.

Eftersom 83% av materialet består av tags är det en viktig kategori för uppsatsens syfte. Bühler menar att det alltid är en av de tre språkliga funktionerna symptom, signal eller symbol som dominerar i ett yttrande (Cassirer 3002:133–135). Den primära språkliga funktionen hos en tag bedöms i den här uppsatsen vara symptomfunktionen, vilket innebär att en tag kan säga något om sändaren, alltså skribenten.

Undersöker man de olika tagarna närmare så finner man att de har olika stilar, som skulle kunna fungera som ett val av *persona* i graffitikretsar. Vissa är kantigare och vissa är rundare eller en kombination av både rund och kantig, några har bokstäverna sammanflätade och andra har bokstäverna frikopplade från varandra. Men gemensamt för de allra flesta är fetstilen och lutningen. Kopplas detta till teorierna om konnotation och erfarenhetsbaserad metafor kan det konstateras att fetstilen har betydelsepotentialen tyngd, stabilitet och viktighet (Björkvall 2009:137) medan lutningen har betydelsepotentialerna personlig och handgjord, men även fart och driv (Björkvall 2009:139–140). Det ska dock påpekas att dessa potentialer kommer till sin fulla effekt i kontraster (Björkvall 2009:137–140). Sammanbundna bokstäver signalerar helhet medan frikopplade bokstäver lyfter fram självständighet (Björkvall 2009:140–141).

Generellt sett skulle materialets tags då kunna uttrycka personlighet, genuinitet, flexibilitet och mänsklighet, men samtidigt stabilitet, säkerhet och gemenskap, vilket alltså sändaren ger uttryck för. De olika färgerna uttrycker även lekfullhet och ger ett ungdomligt intryck.

Motivationsfaktorerna bakom graffiti korrelerar enligt Nordmarker (2016:48–49) med utlopp för kreativitet, utmaningar, självförverkligande och en känsla av att kunna använda sin fulla potential, att prestera maximalt.

Detta pekar på att klottret i uppsatsens material även skulle kunna vara en förevisning av färdigheter i ett eget forum och inte enbart protester mot etablissemang. Kanske skulle detta kunna förklara de orörda inskrifterna som representerar större delen av samhällskategorin i Biskopsgården, vilka för mig föreföll registrerade av

vuxna. Dessa inskrifter, exempel 7 – 11 i avsnitt 6.2. Biskopsgården, uppmanar till att fortsätta kämpa, planera för framtiden och att vara god mot andra, vilket inte heller motsvarar något uppror mot etablissemang. Inte heller är det något uttryck för sändarens känslor. Istället är dessa inskrifters primära funktion signalfunktionen, som enligt Bühler (1990:35) berättar vad sändaren vill att mottagaren ska göra.

Att graffitiutövarna tvingas skapa ett eget forum för att kunna visa upp sina färdigheter pekar på att det i samhället saknas praktiker som ger dem glädje, tillfredsställelse och bekräftelse, vilket är en del av titeln till Nordmarkers (2016) avhandling ”Graffiti – For Joy and Confirmation. Motivational aspects, triggering and inhibiting factors, and emotional satisfactions in graffiti: The creative-interactive dimension of vandalism” och kan kopplas till de värden som sändaren signalerar genom typografin.

Trots graffitins dolda prestigevärde och protester mot etablissemang (Urban utveckling 2016:5; 2016:36; 2016:43), skulle slutsatserna från resonemanget ovan kunna argumentera för att TTP-graffitin i uppsatsens material signalerar att dess utövare visst vill vara en del av det existerande samhället.

7.2. Sammanfattning

Vad klottret på Hisingen 2018 säger om dagens samhälle skulle kunna vara följande:

- Ämnen som provocerar idag är främst rasism, invandring och droganvändning. Se avsnitt 7.1.1.
- Religion blir endast aktuellt i vissa situationer, här i samband med död. I övrigt fungerar religion oftare som en etikett på grupper av människor än som religiös symbol. Se avsnitt 7.1.1. och 7.3.
- Kärlek är något som berör individen snarare än kollektivet/familjen och kärleksklotter kan fungera som en statusmanifestation. Se avsnitt 7.1.2.
- Även om Biskopsgården, Bräcke och Eriksberg ligger i ett kontinuum finns det tydliga skillnader däremellan. Biskopsgården representerar dold prestige och Eriksberg representerar prestige. Bräcke befinner sig

någonstans däremellan, både med strävan efter prestige och motvilja till prestigeideal som därav framkallar dold prestige. Se avsnitt 7.1.3.

- Samhället är mer visuellt än litterärt idag. Se avsnitt 7.1.4.
- TTP-graffitin är möjligtvis ingen protest mot samhället, utan kanske snarare en förevisning av färdigheter och önskan om delaktighet. TTP-graffiti fungerar även som en identitetsmarkör. Se avsnitt 7.1.5. och 7.1.2.

Detta behöver förstås utforskas vidare på ett större material för att få ett tydligare resultat. Framtida forskning kring ämnet skulle med fördel kunna göras på fler platser i Göteborg, ett utvidgat material på samma geografiska platser som undersökts i denna uppsats, eller ännu hellre vänta och göra en ny undersökning på Hisingen om tio år. Vid fotograferingen noterades även ett antal klistermärken med olika budskap. Dessa skulle med fördel kunna undersökas och jämföras med såväl klotter som med andra textgenrer och förekomster på olika geografiska platser. Att välja en specifik aspekt av klotter och bara undersöka den på ett flertal platser skulle även vara intressant. Eftersom klotter är föränderligt och ofta tas för givet av samtiden är det alltid motiverat att studera och dokumentera fenomenet för framtida forskning.

7.3. Avslutning

Detta avsnitt avslutar och knyter ihop teorierna med resultatet på ett övergripande sätt för att ytterligare peka på hur språk, samhälle och tänkande hör ihop.

Religion som existentiellt ämne är något som knappt förekommer i materialet och därför inte kan anses närvarande i någon större utsträckning. Men, ett antal dagar efter påbörjad fotografering inträffade dessvärre en tragisk dödsolycka i Bräcke/Eriksberg. Vid olycksplatsen lades bland annat blommor och en slät sten ut som människor skrivit hälsningar på. I detta läge blir religion aktuellt och en inskrift på ett betongfundament säger ”Hälsa 2Pac och Grabbarna där uppe”. Betongfundament som

är fyllt med text agerar fot åt en tillfällig väginformationsskylt vid olycksplatsen. Även skylten, som visas i figur 6, är fyllt med inskrifter.

Figur 6. Skylt fyllt av skrifter med både symbol- och symptomfunktion vid en olycksplats

Att skriva i det offentliga utrymmet handlar precis som tidigare konstaterats ofta om sändaren och dess känslor, vilket detta är ytterligare ett exempel på. Om detta skriver även någon redan på 1800-talet i "Kakamoja":

Hvarföre skriver jag? Jo – af samma orsak, som kommer källan att öfversvämma; då hon blir för full, således af ett naturbehof. (Diktöförsök af V....r. sid. 6, Uppsala 1850.)

(Dagrin 1983: försättsblad)

Men att klotter kan kopplas till dold prestige och grupptillhörighet tycks även vara vedertaget. Jag frågade ett barn om varför hon trodde att människor klottrar. Svaret blev följande:

För att vara cool och för att de vill att vännerna ska komma med tårta. (Flicka 7 år¹²)

Dessa behov av grupptillhörighet och att få utlopp för känslor finns i vår tid, precis som de fanns i antiken även om uttrycken, uttrycksmönster och uttrycksplatser förändras. Och som barncitatet ovan visar, lär man sig inte bara ett språk med ords

¹² Nilsson, Maja; dotter till uppsatsförfattaren. Göteborg 2018. Samtal 15 oktober.

betydelse och grammatik när man växer upp, utan även hur ett språk används på olika sätt och vilka attityder som är kopplade till ord och olika domäner (Andersson 1989:17). Språkinläringen kan på så sätt kopplas ihop med de typografiska teorierna *konnotation* och *erfarenhetsbaserad metafor*, där man lär sig att vissa företeelser hör ihop med specifika uttryck (Björkvall 2009:128–129). Exempelvis lär man sig att skrivstil kan användas om man vill vara högtidlig och att graffititext kan användas om man vill vara tuff, alltså vad som har prestige respektive dold prestige. Att språkinläringen fungerar på det här sättet, innebär förstås även att man *lär sig* på vilket sätt känslor kan och får uttryckas i olika domäner och av olika grupper. Denna uppsatsens undersökning visar just detta, att klotter är *ett* sätt för vissa grupper att uttrycka känslor.

8. Litteraturförteckning och referenser

- Almqvist, B., Barenthin Lindblad, T., Nyström, M., & Sjöstrand, T., 2013. *Graffiti Cookbook. Den kompletta gör-det-självguiden till graffiti*. Årsta: Dokument Press.
- Andra sidan spåret, 2017. *Punta* [Poddradio]. Hämtat 181023 från <https://soundcloud.com/user-669353437/punta>
- Andersson, L.-G, 1989. Attityder till språk. i U. Teleman, & C. Sandqvist, red. *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur, pp. 15-37.
- Björkvall, A, 2009. *Den visuella texten multimodal analys i praktiken*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.
- Bokus, 2018. *Serie Dassboken*. [Online] Hämtat 181031 från https://www.bokus.com/cgi-bin/product_search.cgi?series=Dassboken
- Boyd, S., & Ericsson, S, 2015. Sociolingvistik i praktiken -inledning. i S. Boyd, & S. Ericsson (Red.), *Sociolingvistik i praktiken* (ss. 11-34). Lund: Studentlitteratur AB.
- Bühler, K, 1990. *Theory of language: the representational function of language*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins publishing company.
- Cassirer, P, 2003. *Stil, stilistik & stilanalys*. Tredje upplagan. Stockholm: Natur och Kultur.
- Dagrin, B, 1980. *Världen är skit! Leve graffiti!* Stockholm: Författares Bokmaskin.
- Dagrin, B, 1983. *Kakamoja: nytt och gammalt*. Stockholm: Författares Bokmaskin.
- Gröndahl, M, 2009. *Gaza graffiti. Budskap om kärlek och politik*. Malmö: Roos & Tegnér.
- Göteborgs-Posten, 2018. *Två Dagar*. Upplaga 13 oktober 2018. Göteborg: Göteborgs-Posten.
- Hurlothrumbo, & Guffey, George Robert, kommentator, 2007. *The Merry-Thought: Or the Glass-Window and Bog-House Miscellany*. Part 1.
- Hurlothrumbo, & Novak, Maximillian E., kommentator, 2007. *The Merry-Thought: Or the Glass-Window and Bog-House Miscellany*. Parts 2, 3 and 4.
- Ingemark, D, 2018. *Väggarnas vittnesbörd. Graffiti och gravinskrifter berättar om livet i romariket*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Jacobson, M, 2000. *Dom kallar oss klottrare - svensk graffiti!* Andra upplagan. Stockholm: Dokument förlag.

- Jones, T, 2016. *Tweets as graffiti*. A place for linguistics, sociolinguistics, sociology, game theory, and more. [Blogg] Hämtat 181212 från <https://www.languagejones.com/blog-1/2016/6/20/tweets-as-graffiti>
- Jonsson, B, 2016. *Graffittins spänningsfält. En studie av graffitikultur och interventioner på en lokal arena*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete .
- Kimvall, J, 2012. *Noll tolerans. Kampen mot graffiti*. Stockholm: Verbal förlag.
- Kingsize, 2015. *Legendariske Ayo om en återkomst till rap: "Jag är inne på en helt annan bana"*. [Online] Hämtat 181026 från <http://www.kingsizemag.se/noje/legendariske-ayo-om-en-aterkomst-till-rap-jag-ar-inne-pa-en-helt-annan-bana/>
- Kristiansson, M, 2015. *Pepparkakeland*. Stockholm: Massolit Förlag.
- Larsson, R., & Stahre, U, 1985. *The Real Bronx. Klotter som samhällspegel*. Göteborg: Göteborgs universitet, Etnologiska institutionen.
- Mangeya, H, 2014. *A sociolinguistic analysis of graffiti written in shona and english found in selected urban areas of Zimbabwe*. University on South Africa. [Online] Hämtat 181212 från: <https://core.ac.uk/download/pdf/43176913.pdf>
- Mral, B, Gelang, M, & Bröms, E, 2016. *Kritisk retorikanalys. Text. Bild. Actio*. Ödåkra: Retorikförlaget.
- NE Nationalencyklopedin AB, 2018. *Graffiti*. [Online] Hämtat 181022 från Nationalencyklopedin: <http://www.ne.se/ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/graffiti>
- Nordmarker, A, 2016. *Graffiti – For Joy and Confirmation. Motivational aspects, triggering and inhibiting factors, and emotional satisfactions in graffiti: The creative-interactive dimension of vandalism*. Göteborg: Göteborgs universitet, Psykologiska institutionen.
- Norrby, C., & Håkansson, G, 2015. *Introduktion till sociolingvistik*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur AB.
- Postnummerrådet, 2017. *Postnummersystemet i Svergie*. [Online] Hämtat 181026 från Postnord: <https://www.postnord.se/siteassets/pdf/faktablad/postnummersystemet-i-sverige-171213.pdf>
- Postnummerservice, 2018. *Postnummerkatalog, Västra Frölunda*. [Online] Hämtat 181026 från Postnummerservice: <https://www.postnummerservice.se/information/svenska-postnummer-och-postorter/vaestra-goetaland/goeteborg-kommun/vaestra-froelunda/>
- Göteborgs stad, 2007. *Policy för arbete för en trivsamt stad – fri från klotter och annan skadegörelse*. [Online] Hämtat 181026 från Göteborgs Stad, Park och natur: <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/a846e0f2-82b5-45b0-8d00-deeb8c5b6755/Policy%20f%C3%B6r%20arbete%20f%C3%B6r%20en%20trivsamt%20stad%20fri%20fr%C3%A5n%20klotter%20och%20annan%20skadeg%C3%B6relse.pdf>

- Btrivsam%2Bstad%2Bfri%2Bfr%C3%A5n%2Bklotter%2Boch%2Bannan%2Bskadeg%C3%B6relse.pdf?MOD=AJPERES
- Spolsky, B, 2009. Language Mamageent. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stålbom, G, 1994. *Runristningar. Från spjutspetsen i Stabu till Anna i Älvdalen*. Stockholm: Fabel Förlag.
- Svenska Akademiens Ordlista, 2018. *Klottra*. [Online] Hämtat 181113 från <https://svenska.se/saol/?hv=lnr43858>
- Svenska Dagbladet, 2018. *Lista: Här är cannabis tillåtet*. [Online] Hämtat 181114 från <https://www.svd.se/lista-har-ar-cannabis-tillatet>
- SVT nyheter, 2015. *Slut för kärlekslås på parisiska Pont des Arts*. [Online] Hämtat 181114 från <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/slut-for-karlekslas-pa-parisiska-pont-des-arts>
- Sännås, P.-O, 1996. *GRAFFITI ett gäng Hip Hopare och deras konst. Andra upplagan*. Enskede: Action bild.
- Urban utveckling, 2016. *Fri konstnärlig plattform eller sanktionerad brottskultur? Utvärdering av öppna graffitiväggar som möjlig brottsprevention*. [Online] Stockholm: Brottsförebyggande rådet (Brå). Hämtat 181106 från https://www.bra.se/download/18.37179ae158196cb1728b25a/1495110021838/2014_0144_Utv%C3%A4rdering+av+lagliga+graffitiv%C3%A4ggar.pdf
- Wikipedia, 2015. *Brücke, Göteborg*. [Online] Hämtat 181026 från https://sv.wikipedia.org/wiki/Br%C3%A4cke,_G%C3%B6teborg
- Wikipedia, 2018a. *Biskopsgården*. [Online] Hämtat 181026 från <https://sv.wikipedia.org/wiki/Biskopsg%C3%A5rden>
- Wikipedia, 2018b. *Eriksberg, Göteborg*. [Online] Hämtat 181026 från https://sv.wikipedia.org/wiki/Eriksberg,_G%C3%B6teborg
- Wikipedia, 2018c. *420 (cannabis culture)*. [Online] Hämtat 181114 från [https://en.wikipedia.org/wiki/420_\(cannabis_culture\)](https://en.wikipedia.org/wiki/420_(cannabis_culture))

9. Bilagor

Samtliga bilagor innehåller bildmaterial i urval. De bildnummer som presenteras ska läsas uppifrån och ner.

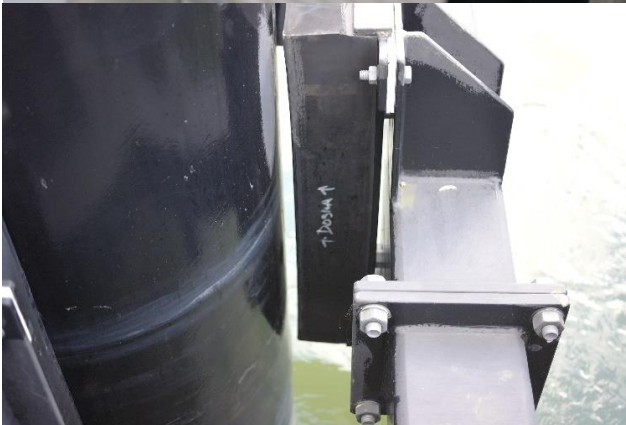
9.1. Bilaga 1. Bildnummer 4577, 4675, 4479 och 4461.

9.2. **Bilaga 2.** Bildnummer 4245, 4243, 4256 och 4221.

9.3. **Bilaga 3.** Bildnummer 4422, 4425, 4331 och 4330.

9.4. Bilaga 4. Bildnummer 4696, 4173, 4302 och 4164.

